

KOULUPOLKU- KÄSIKIRJA

Kuvaus
erityisopetuksen ja oppilashuollon
tukitoimista ja yhteistyökäytännöistä
Lahdessa

KOULUPOLKU -KÄSIKIRJA

Käsikirjan tekstit perustuvat perusopetuksen valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan 16.1.2004 sekä Lahden kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmaan, joka on hyväksytty koululautakunnassa 25.8.2004.

Lukioiden opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen 15.8.2003 antamien lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta ja niiden mukaisesti. Siihen on tehty Lahden lukiolaitosta varten lisäyksiä ja sovellutuksia.

Lisäksi nivelvaihetekstien laatimisessa ovat olleet mukana päivähoidon psykologi Anna-Liisa Rasinaho, koulukuraattorit Aila Kivihalmes ja Liisa Honkanen, erityisopettajat Anneli Jaanisalo ja Eija Laine sekä projektipäällikkö Kaisu Nyman Koulutuskeskus Salpauksen Futuuri –projektista.

Käsikirjan tekstin ovat myös läpikäyneet ja tervetulleet kommentit antaneet Lahden kaupungin erityisopetuksen Latukone-työryhmäläiset.

Toivomme, että Koulupolku-käsikirjasta on iloa ja hyötyä koulujen laatiessa koulukohtaisia oppilashuollon ja erityisopetuksen opetussuunnitelmiaan. Käsikirjan avulla opettajat voivat jatkossakin päivittää tietojään erityisopetuksen ja oppilashuollon asioista.

LAHDESSA 25.08.2004

Maritta Turunen

Eija Kinnunen

LASSI LAHTELAISEN POLKU

Lassi Lahtelaisen kehitystä seurattiin lastenneuvolassa. Perhe sai sieltä tukea varhaiseen vuorovaikutukseen. Perheneuvolasta järjestyi Lassille puheterapiaa ja vanhemmat kävivät siellä keskustelemassa kasvatusasioista. Kun Lassi meni päivähoidon, vaihtoehtoina olivat tavallista pienempi ryhmä, erityisryhmä tai tavallinen päiväkotiryhmä, jossa oli avustaja. Lassen tukena tavallisessa päiväkotiryhmässä oli kiertävä- tai resurssierityislastentarhanopettaja. Päivähoidon psykologi teki Lassille tutkimukset ja lähetteen keskussairaalan lastenneurologian tai lastenpsykiatrian yksikköön. Lassi pääsi myös terveyskeskuksen toiminta- ja fysioterapeutin ohjaamaan JOKO (joustavuus ja koordinaatio)-ryhmään. Viisivuotiaana Lassi pääsi vanhempien hakemuksella ja asiantuntijalausunnolla pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ja sai maksuttoman esiopetuksen jo viisivuotiaana.

Pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetusvuotensa Lassi oli lähikoulun kirjoilla. Lassille laadittiin päiväkodissa HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma) ja esiopetuksen suunnitelma. HOJKS:n laatimisessa oli mukana vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan lisäksi tulevan koulun erityisopettaja tai erityisluokanopettaja.

Seitsemänvuotiaana Lassi aloitti koulunsa joko lähikoulussa, alueellisella pienluokalla tai erityiskoulussa. Vanhemmat hakivat koulupaikkaa ja liitteenä oli asiantuntijalausunto. Vanhemmat toimittivat kouluun jo keväällä päivähoidossa laaditun suosituksen tukitoimien järjestämisestä. Koulussa Lassi sai erityisopetusta muun opetuksen ohessa, tukiovetusta ja koulunkäyntiavustajan palveluita. Lassin luokassa oli alle kaksikymmentä oppilasta, koska hän kuului pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Kouluun tutustumispäivänä toukokuussa Lassilla oli mukanaan esiopetuksen suunnitelma ja HOJKS. Koulussa ensimmäiseen HOJKS-neuvotteluun kutsuttiin myös edustaja päivähoitosta. Mukana olivat myös kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi ja koulukuraattori. Jos Lassin vanhemmat saivat KELAN korotettua hoitotukea, Lassilla saattoi olla tukeaan yksityisiä terapiapalveluita (toimintaterapia, puheterapia, fysioterapia) ja myös Lassin terapeutit osallistuivat HOJKS:n laatimiseen. Tarvittaessa mukana koulun neuvotteluissa oli myös sosiaalitoimen sosiaalityöntekijä tai perhetyöntekijä.

Koulussa Lassi saattoi kerrata jonkin vuosiluokan, mikäli tarvitsi aikalisän tai siirtyä jossakin vaiheessa erityisluokalle tai yleisopetuksen luokalle koulupsykologin suosituksesta. Lassin opetuksessa voitiin myös noudattaa joissakin oppiaineissa yksilöllistä oppimäärää.

Lassin siirtyessä toisen asteen koulutukseen, seuraavaan oppilaitokseen toimitettiin vanhempien luvalla oppilaan siirtymävaiheen suunnitelma. Ammatillisessa koulutuksessa Lassi saattoi valita erityislinjan. Tavallisella ammatillisen koulutuksen linjalla opiskellessaan Lassi saattoi saada erityisopetusta ja hänelle laadittiin HOJKS pohjautuen perusopetuksen puolella laadittuun HOJKS:iin.

Mikäli Lassin tilanne arvioitiin ennen koulun alkua sellaiseksi, ettei pidennettyä oppivelvollisuutta tarvita, hänelle laadittiin päiväkodissa esiopetuksen suunnitelma. Jos koulunaloitusvaiheessa ei tarvittu erityisopetus päätöstä, laadittiin HOJKS:n sijasta oppimissuunnitelma.

SISÄLTÖ

1	KEHITTÄMISOHJELMA	7
1.1	Erityisopetuksen kehittämistyö.....	7
1.2	Erityisopetuksen ja oppilashuollon kehittämisohjelma.....	8
2	ENNEN KOULUA.....	11
2.1	Erityistä tukea tarvitsevan lapsen päivähoito ja esiopetus.....	11
2.2	Lapsen kehitysseuranta päivähoidosta kouluun – vanhemmat huolehtivat tiedonsiirrosta.....	11
3	TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN OPETUS.....	14
3.1	Tukitoimet yleisopetuksessa.....	14
3.2	Tukiopetus.....	15
3.3	Luokan kertaaminen.....	15
3.4	Osa-aikainen erityisopetus.....	16
3.5	Oppimissuunnitelma.....	17
3.6	Koulunkäyntiavustajien tuki.....	18
3.7	Korjaava opetus.....	19
4	OPPILASHUOLTOPALVELUT.....	20
4.1	Oppilashuoltoryhmät.....	21
4.2	Kouluterveydenhuolto.....	21
4.3	Psykososiaalinen oppilashuolto.....	22
5	ERITYISOPETUKSEEN OTTAMISEN JA SIIRTÄMISEN PROSESSI.....	25
5.1	Erityisopetukseen ottaminen.....	26
5.2	Erityisopetukseen siirtäminen.....	27
5.3	Pidennetty oppivelvollisuus.....	27
5.4	Siirto yleisopetukseen.....	27
6	ERITYISOPETUKSEEN SIIRRETTYJEN OPPILAIDEN OPETUS.....	28
6.1	Hojks.....	28
6.2	Integrointi ja inklusio.....	29
6.3	Erityiskoulujen ja muun luokkamuotoisen erityisopetuksen kuvaukset.....	30
6.4	Opetuksen järjestäminen toiminta-alueittain.....	34
7	NIVELVAIHEET.....	35
7.1	Esiopetuksesta perusopetukseen.....	35
7.2	Siirtyminen seitsemännelle luokalle.....	36
7.3	Toiselle asteelle ammattioppilaitokseen.....	37
7.4	Siirtyminen lukioon.....	41
7.5	Perusopetuksen päättötodistuksen täydentäminen ja parantaminen.....	42

LIITTEET

- Liite 1 Oppilashuoltolomakkeisto
(Huoltajan hakemus, Oppimissuunnitelma, Hojks,
Siirtymäsuunnitelma, Opettajan ja rehtorin kannanotto,
Suositus tukitoimien järjestämisestä, Lähetekoulupsykologin
tutkimuksiin)
- Liite 2 Oppilaan tukitoimien järjestäminen (opetushallituksen malli)
- Liite 3 Sanasto
- Liite 4 Oppilashuoltolait
- Liite 5 Vastuun portaat
- Liite 6 Perttu –verkosto
- Liite 7 Oppilashuoltoprosessi
- Liite 8 Erityisopetuksen kehittäminen Lahden kaupungissa

1 KEHITTÄMISOHJELMA

1.1 ERITYISOPETUKSEN KEHITTÄMISTYÖ

Erityistä tukea tarvitseva lapsi Lahdessa –raportti ilmestyi keväällä –02. Se lähetettiin koululautakunnan päätöksellä kouluille lausuntokierrokselle. Koulujen kannanottoja saatiin yhteensä viisitoista. Kannanotot on otettu huomioon erityisopetuksen ja oppilashuollon kehittämisohjelmaa laadittaessa.

Lisäksi erityisopetuksen ja oppilashuollon kehittämisen lähtökohtia ovat olleet: Koululautakunnan seminaari 11.9.02, osallistujina koululautakunnan jäsenet, kopaken johtoryhmä, erityisopetuksen kehittämistyöryhmän edustus, erityiskoulujen rehtoreita. Erityisopetuksen kehittämisseminaari 11.3.03, osallistujina kaikkien koulujen rehtorit, kopaken johtoryhmä ja erityisopetuksen kehittämistyöryhmä. Erityisopetuksen ops-työryhmän työ. Työryhmän puheenjohtajana rehtori Maritta Turunen, sihteerinä rehtori Ari Kanniaainen, jäsenenä rehtori Eero Parkkila, erityisopettaja Esko Keränen ja koulupsykologi Eija Kinnunen. Oppilashuollon ops-työryhmä, jossa puheenjohtajana johtava koulupsykologi Maija-Liisa Leppänen ja jäsenenä kaikki oppilashuollon työntekijät. Erityisopetuksen ja oppilashuollon kehittämis- ja koordinoitutyöryhmä Latukoneen työskentely.

Latukone –työryhmä on työskennellyt eri teemojen ympärillä seuraavasti:

1. Toisen asteen nivelvaihtetyöryhmä: erityisopettajat Eija Laine ja Anneli Jaanisalo
2. Erityiskoulujen konsultaatiomallit :erityisopettajat Heta Kuokkanen, Iiris Virolainen, Anneli Jaanisalo ja Kati Kariste
3. Alueellisten pienluokkien kehittäminen: erityisopettajat Mirva Jaakkola, Eija Laine ja koulukuraattori Liisa Honkanen
4. Osa-aikainen erityisopetus: erityisopettajat Anu Rahikainen, Marjatta Tuomola ja koulupsykologi Eija Kinnunen
5. LATU(laatua opetukseen, tukea oppimiseen)-hankkeen koulutukseen osallistuminen ja hanketta kuvaavan dia-esityksen laatiminen: rehtorit Raija Saukkola ja Ari Pippuri, koulusuunnittelija Marja Wendelin, erityisopettaja Anneli Jaanisalo ja koulupsykologi Eija Kinnunen.
6. Lisäksi perustyöryhmässä ovat toimineet: Kati Kariste Marianne Heikkilä, Maritta Turunen ja Juha-Pekka Tolonen.

Mukana kehittämässä on ollut Esi- ja alkuopetuksen nivelvaihtetyöryhmä: Työryhmän puheenjohtajana opetuspäällikkö Martti Moisio, sihteerinä rehtori Risto Paulamäki, jäsenenä päivähoidon psykologi Anna-Liisa Rasinaho, päiväkodin johtaja Aija Marola, resurssi-erityislastentarhanopettaja Tiina Vaara ja koulupsykologi Eija Kinnunen.

Taustalla on myös opettajien koulutus- konsultaatio- ja työnohjaustilanteissa antama suullinen ja kirjallinen palaute erityistä tukea tarvitsevien lasten opettamiseen liittyvistä asioista.

Lisäksi kahdentoista päijät-hämäläisen kunnan Perusopetuksen tuki-projektin työskentely. Projektin työntekijöinä erityisopettaja Liisa Usvaala ja koulupsykologi Eija Kinnunen. Korjaavan opetuksen konsultaatiosta ovat vastanneet erityisopettajat Ulla Lappalainen ja Juha-Pekka Tolonen.

Samoin on perehdytty muiden kuntien erityisopetuksen kehittämishankkeisiin ja erityisopetuksen järjestämiskäytäntöihin. Näitä kaupunkeja ovat esim. Lohja, Lappeenranta, Espoo, Joensuu, Helsinki, Tampere, Orimattila, Jyväskylä ja Kuopio.

1.2 ERITYISOPETUKSEN JA OPPILASHUOLLON KEHITTÄMISOHJELMA VUOSILLE 2004-2008

Lainsäädännöllinen tausta: Perusopetuslain mukaan erityistä tukea tarvitsevien lasten opetus järjestetään ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä oppilaan lähikoulussa. Perusopetuslaissa säädetään myös, että opetus järjestetään oppilaan ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

Nykytilanne Lahdessa: Lahdessa erityisopetukseen siirrettyjä oppilaita oli syksyn 2003 oppilastilaston mukaan 643 oppilasta eli 7% oppilasmäärästä. Erityiskouluissa heistä opiskeli 61% , alueellisilla pienluokilla 17% ja yleisopetuksen ryhmissä tai päiväkodissa 22%. Luokkamuotoisen erityisopetuksen määrä on jonkin verran kasvanut viime vuosina: vuonna 1998 4,8% oppilaista oli luokkamuotoisessa erityisopetuksessa, vuonna 2003 5,4%. Koko maan oppilaista vuonna 2002 oli erityisopetukseen siirrettyjä 5,7%, joista noin kolmasosa opiskeli yleisopetuksen ryhmissä ja loput erityisluokilla. Osa-aikaisesta erityisopetusta sai joka viides perusopetuksen oppilas .

Lahden kaupungin koululautakunnan "Erityistä tukea tarvitsevien lasten opetus" kehittämisseminaarin visio 11.9.02: Lahdessa kehitetään yleis- ja erityisopetuksen mielekästä tasapainoa lähikouluperiaatetta noudattaen ja alkuopetusta painottaen, kiinnittäen huomiota moniammatillisen yhteistyön, erityisesti oppilashuoltotyön kehittämiseen.

Tavoite: Lahden koulujen perusopetus muodostaa sellaisen oppimis- ja kasvuympäristön, joka mahdollistaa jokaisen oppilaan optimaalisen kasvun ja oppimisen hänen yksilölliset edellytyksensä huomioiden.

Keinot:

1. Lapsen aloittaessa koulunkäynnin, tarvittavat tukitoimet arvioidaan yhteistyössä päivähoiton ja muiden lasten asioissa mukana olevien tahojen kanssa yksilöllisesti. Ensisijaisena koulunkäyntiratkaisuna on lähikoulu. Luokkamuotoista erityisopetusta pyritään kuitenkin tarjoamaan kaikille lapsille, jotka asiantuntijoiden mukaan sitä tarvitsevat.
2. Lapsen oppimisvaikeudet ja muu erityisen tuen tarve pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain:
 - päivähoitossa kartoitetaan lapsen tuen tarve kouluvalmiustutkimusten ja tarvittaessa yksilötutkimusten avulla

- päivähoitossa laaditaan kaikille lapsille lapsen esiopetuksen suunnitelma
 - oppimissuunnitelma esim. arviointikeskustelun tai vanhempainvartin yhteydessä 1.-2-luokilla jatkoksi esiopetuksen suunnitelmalle
 - koulukuraattorin suorittama sosiaalinen kartoitus lapsen kasvuympäristön tuentarpeesta
 - koulupsykologin työn painopiste alkuopetuksessa
3. Painotetaan oppimisvaikeuksien varhaista kuntouttamista:
- lisätään päivähoiton työntekijöiden valmiuksia tukea kielellisesti viivästyneiden lasten kehitystä yhteistyössä perheneuvolan puheterapeuttien kanssa
 - alueelliset pienluokat
 - osa-aikaista erityisopetusta kaikille sitä tarvitseville, painopiste alkuopetuksessa
 - pyritään pitämään ala-asteen luokkakoot pieninä (suositus korkeintaan 20 oppilasta alkuopetuksessa, 25 oppilasta 3.-6.-luokilla)
 - korjaavan opetuksen menetelmien käyttöä laajennetaan, painopiste alkuopetuksessa
4. Kehitetään koulun konsultaatio- ja neuvottelukäytäntöjä :
- pedagoginen tukiverkosto yleisopetuksen opettajien tueksi/resurssikeskustoiminta
 - koulukuraattorin ja -psykologin konsultoivan roolin lisääminen
 - oman koulun erityisopettajan konsultoivan roolin kehittäminen
 - korjaavan opetuksen konsultaatio
 - arvo- ym. keskustelun lisääminen kouluyhteisön sisällä
5. Järjestetään koulutusta ja työhönohjausta opettajien työn tukemiseksi:
- opettajien iltapäiväkoulutukset
 - VESO -koulutukset
 - yhteistyö alueen koulutuksen järjestäjien kesken koulutusten suunnittelussa
 - opettajien työhönohjausmahdollisuuksien kartoittaminen
6. Kehitetään yleisopetuksen ja erityisluokkien ja –koulujen vastavuoroista yhteistyötä molempia osapuolia palvelevalla tavalla:
- oppilas opiskelee yleisopetuksen luokassa aina kun se on mahdollista
 - yleisopetuksen oppilas voi huoltajan ja oppilashuoltoryhmän toivomuksesta opiskella määräaikaaisesti erityisluokassa ilman hallinnollista päätöstä.
7. Kehitetään kodin ja koulun yhteistyökäytäntöjä
- neuvottelukäytäntöjen kehittäminen
 - verkostotyön lisääminen
 - kartoitetaan koulun yhteistyötahojen (esim. nuorisotoimi) mahdollisuudet esim. vanhempainryhmien järjestämiseen
8. Kehitetään nivelvaiheyhteistyötä:
- perusopetuksen ja toisen asteen yhteistyökäytäntöjen kehittäminen (esim. Futuuri-projekti)
 - esi- ja alkuopetuksen yhteistyökäytännöistä tiedottaminen kouluille ja päiväkoteihin
 - (esim. esiopetuksen suunnitelma, yhteiset HOJKS- neuvottelut, suunnitelma tukitoimien järjestämiseksi - lomake)
 - ala- ja yläasteiden yhteistyökäytännöt toimiviksi kaikilla alueilla
 - Koulupolkukäsikirja opettajien työn tueksi ja yhteistyökäytännöistä tiedottamiseksi

9. Tehostetaan avustajatyövoiman käyttöä
 - suunnitelma tukitoimien järjestämiseksi –lomakkeet koulujen käyttöön keväällä
 - avustajatarpeiden perusteellinen harkinta oppilashuoltoryhmässä
 - yleisopetukseen integroidut erityisoppilaat ensisijaisia avustajatarpeita harkittaessa.
10. Jatketaan seudullista yhteistyötä ympäristökuntien kanssa
 - erityisopetuksen ja oppilashuollon kehittämistyö/ suunnittelukokoukset
 - koulutukset
 - konsultaatio
 - työnohjaus
11. Kehitetään psykososiaalisen oppilashuollon työmenetelmiä
 - työntekijöiden erikoistuminen
 - keskinäinen konsultaatio
 - resurssien saattaminen valtakunnallisia suosituksia vastaavaksi (1000 oppilasta/työntekijä)
12. Lisätään vertaistukityömuotojen käyttöä koulun sisällä
 - erityisopettajien keskinäinen verkostotoiminta
 - kummi- ja tukioppilastoiminta
 - vanhempainryhmät
13. Jatketaan erityisopetuksen ja oppilashuollon alueellista kehittämistyötä suurpiireittäin
 - alueelliset kokoukset kaksi kertaa vuodessa
14. Huolehditaan siitä, että yleisopetuksessa opiskelevia erityisoppilaita varten osoitetaan tarvittava lisäresurssi kouluille
15. Kartoitetaan sairaalaopetuksen mahdollisuuksia tukea myös polikliinisessa hoidossa olevien oppilaiden koulunkäyntiä.
16. Määritellään erityisopetuksen koordinointi- ja kehittämisvastuu koulutoimessa ja huolehditaan tarvittavasta resursoinnista.

Kehittämisohjelma on saatettu Lahden kaupungin koululautakunnalle tiedoksi huhtikuussa 2004.

2 ENNEN KOULUA

2.1 ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAN LAPSEN PÄIVÄHOITO JA ESIOPETUS

Lapsen tukitoimia päivähoitossa:

- Erityistä tukea tarvitseva lapsi on tavallisessa päiväkodissa, missä lapsen tuentarve on otettu huomioon lapsiryhmän koossa tai osoittamalla hänelle avustajapalvelut.
- Erityistä tukea tarvitseva lapsi on perhepäivähoitossa ja perhepäivähoitajan palkkauksessa on otettu huomioon tehtävän kohonnut vaatimustaso
- Erityistä tukea tarvitsevalla lapsella on omassa kodissaan perhepäivähoitaja; usein on kyse vuorotyössä olevan yksinhuoltajan vammaisesta lapsesta.
- Lapsella on paikka päiväkodin integroidussa erityisryhmässä tai vielä pienemmässä erityisryhmässä.
- Lapsella on mahdollisuus saada maksullinen kuljetus erityispäivähoitoon tai maksuton kuljetus pidennetyn oppivelvollisuuden mukaiseen esiopetukseen

Lapsen päivähoiton ja vanhemmuuden tukena:

- Päivähoidon psykologit, kiertävät erityislastentarhanopettajat ja resurssierityislastentarhanopettaja
- Lastenneuvoloiden terveydenhoitaja, terveyskeskuspsykologi, fysioterapeutti ja toimintaterapeutti, JO-KO–ryhmä motoriikan ja kehon hahmotuksen tukemiseksi
- Perheneuvolan työryhmät: psykologi, puheterapeutti, sosiaalityöntekijä, lastenpsykiatrin konsultaatio
- Kehitysvammaisten kuntoutusohjaajan palvelut
- Lastenhuollon sosiaalityöntekijöiden ja perhetyöntekijöiden palvelut
- Kotihoidon perhetyön palvelut
- PHKS:n lastenneurologian ja lastenpsykiatrian tutkimukset, hoito ja kuntoutuksen ohjaus/lähetteet päivähoiton psykologeilta, terveyskeskuspsykologilta, neuvolalääkäreiltä ja perheneuvolasta
- Pääjärven kuntoutuskeskuksen palvelut
- Yksityisten fysio-, toiminta- ja puheterapeuttien palvelujen käyttö on mahdollista Kelan korotettua hoitotukea saaville lapsille.

2.2 LAPSEN KEHITYSSEURANTA PÄIVÄHOIDOSTA KOULUUN

Lapsen siirtyessä päivähoitosta kouluun vanhemmat huolehtivat tiedonsiirrosta. Vanhempien käytettävissä on tähän tarkoitukseen laaditut lomakkeet.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen siirtyminen päivähoitosta kouluun tapahtuu yhteistyössä päiväkotien, oppilashuollon ja mahdollisten muiden tahojen kanssa portaittain seuraavasti esitetyllä tavalla:

- Vanhemmat, neuvola ja päivähoito: kirjallinen suostumus-lomake kehityseurantatietojen vaihtamiseen neuvolan ja päivähoiton kesken.
- Päivähoitossa lapsen kehitys- ja oppimissuunnitelma ja vanhemmuuden tuki.

- Lapsen hoito- ja kuntoutussuunnitelma erityistä tukea tarvitsevalle lapselle: vanhemmat, päiväkodin johtaja/lastentarhanopettaja, asiantuntijalausunto.
- Yhteenveto lapsen arkielämästä päivähoitossa –lomake, laaditaan päiväkodissa neuvolaan vietäväksi.
- Neuvolan 5-vuotistarkastus –lomake, vanhemmat huolehtivat tiedonsiirrosta päivähoitoon.
- Kaikille lapsille laaditaan esiopetuksen suunnitelma
- Kouluvalmiuden arviointi: Mikäli on päädytty lykkäykseen, vanhemmat anovat sitä asiantuntijan suosituksesta 31.3. mennessä ja jättävät hakemuksen esiopetukseen päiväkodin johtajan päätöksentekoa varten. Koulun rehtori myöntää lykkäyksen. Lapsen esiopetuksen suunnitelmaan tulee maininta koulukypsyystestiin osallistumisesta. Vanhemmat vievät esiopetuksen suunnitelman kouluun.
- Koulutusjohtaja päättää vanhempien hakemuksesta ja asiantuntijalausunnon perusteella lapsen kuulumisesta pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille laaditaan HOJKS.
- 6-vuotias pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas suorittaa oppivelvollisuuteen sisältyvän esiopetusvuotensa joko erityiskoulussa tai päiväkodissa lähikoulun tai erityiskoulun kirjoilla.
- Lapsi ilmoittautuu koulujen ilmoittautumispäivänä lähikouluun, mikäli erityiskoulupaikka ei ole selvillä.
- Erityisopetuksessa aloittavat oppilaat valitaan huhtikuun puolivälissä. Huoltaja toimittaa hakemuksen ja asiantuntijalausunnon koulutuspalvelukeskukseen 31.3. mennessä.
- Suositus tukitoimien järjestämisestä –lomake täytetään tarvittaessa huoltajan, päivähoitoyhteistyön edustajan ja asiantuntijan kesken mennessä ja vanhemmat toimittavat sen kouluun viimeistään 1.5.
- Luokanopettaja pyytää vanhemmilta lapsen esiopetuksen suunnitelman kouluun tutustumispäivänä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevilla lapsilla esiopetuksen suunnitelmaan sisältyy HOJKS.
- Koulussa järjestetään ensimmäisen luokan syksyllä HOJKS- neuvottelu, johon opettaja kutsuu mukaan päivähoitoyhteistyön edustajan.

3 TUKEA TARVITSEVIEN LASTEN OPETUS

Opetuksen järjestämisen perusteet

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

(Laki perusopetuslain muuttamisesta n:o 477/2003, 3 §)

3.1 TUKITOIMET YLEISOPETUKSESSA

Oppilasta autetaan oppimisvaikeuksissa eri tukimuodoin, jotka määräytyvät vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Keskeistä on varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen, jotta oppimisvaikeuksien kielteisiä vaikutuksia oppilaan kehitykselle voidaan ehkäistä. Tällöin on tärkeää olla yhteistyössä huoltajien kanssa. Opetuksessa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea. Erityisen tuen piiriin kuuluvat myös oppilaat, joilla on opetuksen ja oppilashuollon asiantuntijoiden sekä huoltajan mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä.

Kaikille erityistä tukea tarvitseville oppilaille voidaan antaa tukiopetusta siten, kuin luvussa Opiskelun yleinen tuki määrätään.

Oppilaan opiskelua tulee tukea eri tavoin oppimisvaikeuden laadun ja laajuuden mukaan. Oppilaalle annetaan osa-aikaista erityisopetusta, mikäli tukiopetus ei yksin riitä.

Jos oppilaalle ei voida antaa opetusta muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen. Silloin oppimäärät ja opetusjärjestelyt sekä tukipalvelut määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan yksilölliset ominaisuudet, kehitystaso ja kouluyhteisöön sopeutuminen edellyttävät opetuksen ja tukipalveluiden suunnittelua, oppimisvaikeuksien diagnosointia, edistymisen seuranta ja arviointia. Koulun tulee järjestää opetus ja opetukseen osallistumisen edellyttämät tukipalvelut siten, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuuden omien edellytystensä mukaisesti ja saa mahdollisuuden jatko-opintoihin. Opetus- ja tukipalveluiden tulee olla riittäviä ja oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaisia.

Koulun ulkopuolisia terapiapalveluja voidaan käyttää ja järjestää koulun työaikana ja tiloissa. Erityistapauksissa voidaan oppilaan oppimista tukea myös korjaavan opetuksen keinoin.

Lahden kaupungin erityisopetuksen kouluista voidaan kehittää resurssikeskuksia (tietopankkeja), joista muut koulut voivat saada apua ja tukea erityisopetukseen liittyvissä ongelmissa.

3.2 TUKIOPETUS

Tukiopetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilölliset tehtävät, yksilöllinen ajankäyttö ja ohjaus. Tukiopetus tulee aloittaa heti, kun oppimisvaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Ennen kuin oppilaan menestyminen oppiaineessa tai aineryhmässä arvioidaan heikoksi, hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua tukiopetukseen.

Aloitteen tukiopetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiopetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan huoltajien kanssa, ja heille tulee antaa tietoa tukiopetuksen järjestämisestä.

Tukiopetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan koulumenestyksen kannalta on tarkoituksenmukaista. Tukiopetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten oppituntien aikana tai niiden ulkopuolella.

3.3 LUOKAN KERTAAMINEN

Oppilaan koulunkäynnin tukitoimena voidaan käyttää myös luokan kertaamista. (Laki perusopetuslain muuttamisesta N:o 477/2003, 22 § Oppilaan arviointi).

Jollei oppilaan huoltaja ole tehnyt esitystä oppilaan jättämisestä vuosiluokalle oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi, huoltajalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain

Perusopetusasetuksen 11. §:ssä on määritelty opinnoissa etenemisen ja vuosiluokalta siirtymisen periaatteet. Opetussuunnitelman perusteet täydentävät asetusta. Opetussuunnitelmassa tarkennetaan vuosiluokalle jättämisen käytäntöjä.

Oppilas siirtyy seuraavalle vuosiluokalle, jos hän suorittaa hyväksytysti kaikki opetussuunnitelmassa määritellyt vuosiluokan oppimäärään kuuluvat eri oppiaineiden tai aineryhmien opinnot. Oppilas voi myös siirtyä seuraavalle vuosiluokalle, vaikka hänellä olisi hylättyjä suorituksia, jos arvioidaan, että hän kykenee selviytymään seuraavan vuosiluokan opinnoista hyväksytysti.

Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle, jos hänen suorituksensa yhdessä tai useammassa vuosiluokan oppimäärään kuuluvassa aineessa tai aineryhmässä on hylätty. Oppilaalle tulee varata mahdollisuus opetukseen osallistumatta osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Mahdollisuuksia voidaan antaa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla yksi tai useampia lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

Jos suoritusmahdollisuus annetaan lukuvuoden koulutyön päätyttyä, luokalle jättämisestä voidaan tehdä ehdollinen päätös. Päätöksessä mainitaan ne vuosiluokan oppimäärän osat, joiden hyväksytyt suorittaminen erillisessä kokeessa on vuosiluokalta siirtymisen edellytys. Erillinen koe voi sisältää monipuolisesti erilaisia näyttömahdollisuuksia.

Oppilas voidaan myös jättää luokalle, vaikka hänellä ei ole hylättyjä suorituksia, jos sitä on pidettävä hänen yleisen koulumenestyksensä vuoksi tarkoituksenmukaisena. Oppilaan huoltajalle tulee tällöin varata mahdollisuus tulla kuulluksi ennen päätöksen tekemistä.

Vuosiluokalle jäävän oppilaan suoritukset raukeavat.

Mikäli opetussuunnitelmassa on perusopetusasetuksen 11. § 3. momentin mukaisesti päätetty, että oppilas etenee vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelmansa mukaan, opetussuunnitelmassa on määriteltävä ne tiedot ja taidot, jotka ovat edellytyksenä kunkin opintokokonaisuuden opiskelun aloittamiselle. Perusopetusasetuksen mukaan oman opinto-ohjelman mukaan opiskeleva oppilas siirtyy lukuvuoden koulutyön päätyttyä seuraavalle vuosiluokalle. Oppilas voidaan jättää vuosiluokalle vain yleisen heikon koulumenestyksen perusteella.

3.4 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS

Oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia ja joka tarvitsee muun opetuksen yhteydessä erityistä tukea oppimisen edellytysten parantamiseksi, tulee antaa osa-aikaista erityisopetusta. (Perusopetuslaki 17§/1999) Osa-aikaista erityisopetusta annetaan muun opetuksen ohessa samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöllisesti, ja se tulee tavoitteellisesti niveltää oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Tarvittaessa oppilaalle tehdään oppimissuunnitelma, joka voidaan laatia yhteistyössä huoltajan, opettajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa myös erityisopetukseen otetuille tai siirretyille oppilaille.

Osa-aikainen erityisopetus on luokatonta. Sitä antavat erityisopettajat. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on tukea yleisopetuksessa opiskelevaa oppilasta, jolla on lieviä oppimis- ja sopeutumisvaikeuksia. Osa-aikaisella erityisopetuksella pyritään oppimisen esteiden vähentämiseen sekä niiden ennaltaehkäisemiseen. Osa-aikaisessa erityisopetuksessa olevalle oppilaalle ei tehdä hallinnollista päätöstä erityisopetukseen siirtämisestä.

Erityisopettaja arvioi luokanopettajien ja aineenopettajien kanssa mm. oppilaiden äidinkielen ja matematiikan taitoja sekä suunnittelee ja sopii erityisopetuksesta yhteistyössä opettajien ja vanhempien kanssa. Erityisopetusjärjestelyistä voidaan keskustella myös huoltajan kanssa. Osa-aikainen erityisopetus on yksilöllistä, ja opetus tapahtuu yleensä pienryhmässä. Erityisopettaja voi työskennellä myös samanaikaisopettajana luokanopettajan tai aineenopettajan kanssa oppilaan omassa luokassa.

Vuosiluokkien 1-6 oppilaalla, jolla on lieviä oppimisvaikeuksia tai joka tarvitsee erityistä tukea oppimisvaikeuksiensa parantamiseksi, tulee antaa osa-aikaista erityisopetusta koulun resurssien mukaan. Oppimisvaikeudet voivat ilmetä esimerkiksi kielen kehityksen, puheen, lukemisen, kirjoittamisen tai muiden alueiden oppimisvaikeuksina. Opetuksessa pyritään ennaltaehkäisemään tai korjaamaan puheen, lukemisen, kirjoittamisen sekä muiden alueiden oppimisvaikeuksia. Oppilasvalinnoissa käytetään pääasiassa erityisopetukseen tarkoitettuja seulontakokeita sekä luokanopettajan, erityisopettajan tai koulupsykologin arviointeja. Vuosiluokkien 1-6 osa-aikaista erityisopetusta annetaan oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti pääosin oppilaan koulutuntien aikana, muun opetuksen ohessa yksilöllisesti. Erityisopettajan osaamista hyödynnetään tarjoamalla ohjausta ja tukea luokanopettajalle.

Jokaisella perusopetuksen 7-9-luokkien opetusta antavalla koululla on erityisopettaja. Luokka-asteilla 7 -9 annettava osa-aikainen erityisopetus on sekä lukiopetusta että oppilaiden oppimisen tukemista eri aineissa. Erityisopetuksen tarkoituksena on antaa yksilöllistä ohjausta ja pienryhmäohjausta oppilaille, joilla on erityisiä oppimisvaikeuksia, ja auttaa niitä oppilaita, joiden on vaikea keskittyä suuressa ryhmässä tapahtuvaan opetukseen. Ehdotuksen oppilaan sijoittamiseksi osa-aikaiseen erityisopetukseen tekee tavallisesti aineenopettaja. Yhdessä tai useammassa aineessa yksilöllisen oppimäärän mukaan opiskelevan lapsen opetuksen järjestämisessä erityisopettaja on suunnittelemassa ja toteuttamassa opetusta.

Osa-aikaista erityisopetusta saavalle lapselle laaditaan tarvittaessa oppimissuunnitelma.

3.5 OPPIMISSUUNNITELMA

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan opinto-ohjelman toteuttamiseksi. Oppilaan opinto-ohjelmalla tarkoitetaan luetteloja niistä oppiaineista ja aineryhmistä, joita oppilas on opiskellut lukuvuoden aikana. Oppimissuunnitelman tarkoituksena on, että oppilas oppii ottamaan yhä enemmän vastuuta opiskelustaan, sitoutuu siihen ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Lisäksi oppimissuunnitelman avulla annetaan huoltajalle tietoa, jotta hän voisi entistä paremmin tukea oppilasta tämän opiskelussa. Oppimissuunnitelmalla voidaan myös eriyttää opetusta sekä auttaa koulua ja opettajia turvaamaan oppilaalle parhaat edellytykset oppia ja edetä opinnoissaan. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää myös pohjana oppilaan edistymisen arvioinnissa.

Oppimissuunnitelman laatimisessa keskeistä on yhteistyö oppilaan, huoltajan, opettajien ja koulun muiden asiantuntijoiden välillä. Perusopetuksen alkuvaiheessa oppimissuunnitelman laatimisen päävastuu on opettajalla, mutta valmisteluvastuu voi vähitellen siirtyä yhä enemmän oppilaalle itselleen. Ensimmäisen luokan oppilaiden oppimissuunnitelma voi rakentua lapsen esiopetuksen suunnitelman pohjalle, jos sellainen on tehty.

Oppimissuunnitelma sisältää oppilaan opinto-ohjelman, ja siinä kuvataan, miten opetussuunnitelman tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Siinä määritellään mahdolliset valinnaiset opinnot ja opiskelun erityiset painoalueet. Oppimissuunnitelmassa kuvataan myös mahdolliset tukitoimet, kuten tukiovetus tai osa-aikainen erityisopetus.

Jos opetussuunnitelmassa on päätetty, että oppilas voi edetä opiskelussaan vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oman opinto-ohjelmansa mukaan, oppimissuunnitelmassa on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys ja aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet.

Oppimissuunnitelma voidaan laatia kaikille oppilaille. Sen laatimisesta päätetään opetussuunnitelmassa. Erityistä tukea tarvitseville ja osa-aikaista erityisopetusta saaville oppilaille sekä maahanmuuttajaoppilaille laaditaan oppimissuunnitelma tarvittaessa. Erityisopetukseen siirretyille tai otetuille oppilaille laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) korvaa oppimissuunnitelman.

Oppimissuunnitelman laatimista suositellaan kaikille 1. ja 2. luokkien oppilaille. Suunnitelman tulee perustua päiväkodeissa laadittuun esiopetuksen suunnitelmaan. Alkuopetuksen aikainen oppimissuunnitelma laaditaan tukemaan oppilaan oppimista ja opiskelua ja se sidotaan läheisesti oppilaan arviointiin.

Oppilaalle voidaan laatia opiskelujen myöhemmässäkin vaiheessa oppimissuunnitelma, jonka avulla pyritään turvaamaan oppilaan oppimisedellytykset ja eteneminen opinnoissa. Suunnitelma sisältää oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tavoitteet sekä arvion oppilaan vahvuuksista ja kehittämistarpeista. Oppimissuunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja sitä voidaan käyttää myös oppilaan ohjaamiseen. Oppimissuunnitelman peruslomake liitteenä.

3.6 KOULUNKÄYNTIAVUSTAJIEN TUKI

Oppilaalla on oikeus saada tietyin ehdoin myös koulunkäyntiavustajan palveluja. Koulunkäyntiavustajan tehtäväkuvan lähtökohtana ovat oppilaiden erityispiirteet ja tarpeet. Koulunkäyntiavustajan toiminnassa painottuu yksilön ja pienryhmän itsenäistymisen ja omatoimisuuden tukeminen opettajan ohjeiden mukaan, kasvatusympäristön toimivuudesta huolehtiminen ja pedagogiset tavoitteet. Koulunkäyntiavustajan tehtäväkuvauus on Lahdessa vahvistettu talousjohtajan päätöksellä 12.10.2001 §1356:

Koulunkäyntiavustajan tehtävät:

Osallistua opettajan ohjauksessa oppilaan kasvatukseen ja opetukseen

- Edistää koulun kasvatustavoitteita
- Olla aikuisen mallina oppilaille
- Tukea oppilaan psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia koulupäivän aikana
- Ohjata ja avustaa oppilasta fyysisesti selviytymään koulun päivittäisistä tilanteista, esim. WC-käynnit, ruokailut
- Osallistua oppilasta koskeviin neuvotteluihin
- Osallistua ulko- ja sisävalvontaan
- Avustaa tarvittaessa koulumatkoilla/-kuljetuksissa

Oppitunneilla avustaminen/ohjaaminen

- Ohjata itsenäisesti oppilasta/ oppilaita annettujen ohjeiden mukaisesti pienryhmissä/luokkatilanteissa
- Ohjata oppilasta hänen kuntoutukseen liittyvissä tehtävissä esim. fysio- tai puheterapeutin ohjeiden mukaisesti, sekä tarvittavien apuvälineiden käytössä

Koulutyöhön liittyvät valmistelut

- Huolehtii opetustilan sekä oppilaan apuvälineiden, oppimateriaalin ja opetusvälineiden järjestämisestä ja valmistamisesta opetustilanteita varten annettujen ohjeiden mukaisesti

Perushoito

- Huolehtia oppilaan henkilökohtaisesta hygieniasta, tavaroista ja mahdollisista lääkkeistä yms.

Sekä mahdolliset muut tehtävät, jotka koulun rehtori määrää. (www.ktv.fi)

3.7 KORJAAVA OPETUS

Osa-aikaisen erityisopetuksen yhtenä työmuotona tai erillisenä oppilaan oppimisen tukena voidaan antaa korjaavaa opetusta. Korjaava opetus antaa intensiivistä oppimisvalmiuksien korjaamiseen tähtäävää kuntoutusta oman koulutyön lisäksi. Harjoitusohjelmat eivät ole koulun oppimateriaaleja vaan ne ovat erillisiä ohjelmia, jotka tähtäävät oppilaan tarkkaavuuden, keskittymiskyvyn ja kognitiivisten taitojen kehittämiseen.

Korjaava opetus pyrkii estämään perusopetuksessa olevan oppimishäiriöisen lapsen siirtämisen luokkamuotoiseen erityisopetukseen, koska tarkkarajaisilla täsmäohjelmilla on mahdollista korjata ne erityiset puutteet, joita heikosti prosessoivalla oppilaalla on.

Oppilaan kannalta katsoen sen tavoitteena on saattaa hänen oppimispotentialinsa käyttöön.

Korjaavassa opetuksessa on valittu lähestymistavaksi neurokognitiivinen oppimiskäsitys, johon on liitetty ohjaavan opetuksen didaktiikka.

Kaikuharjun koulussa toteutetaan korjaavan opetuksen mallia siten, että oppilaat tulevat korjaavaan opetukseen kaksi kertaa viikossa, kahdeksi tunniksi kerrallaan. Oppilasryhmä koostuu 4 oppilaasta ja heitä opettaa 1-2 opettajaa. Opettajat käyttävät ryhmäopetukseen soveltuvia oppimisvalmiuksien harjoitusohjelmia; Bright Start ja Instrumental Enrichment sekä tietokoneavusteisia harjoitusohjelmia ja Sherborne-liikuntaohjelmaa.

Korjaavaa opetusta toteutetaan myös osana yleisopetuksen kouluissa annettavaa erityisopetusta. Tuolloin ryhmien kokoonpano, oppisisällöt ja opetuksen kesto on räätälöity kunkin koulun tarpeiden ja resurssien mukaiseksi.

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia.

Oppilashuollolla edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria koulu yhteisössä sekä varmistetaan kaikille tasavertainen oppimisen mahdollisuus. Oppilashuollolla tuetaan yksilön ja yhteisön toimintakyvyn säilyttämistä fyysisistä ja psyykkistä turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa.

Oppilashuollolla edistetään lapsen ja nuoren oppimista sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. Oppilashuollon tavoitteena on oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. Oppilashuolto kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittaminen sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevat säädökset. Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoita ja kehittää moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Opetussuunnitelmaan tulee laatia suunnitelma, jossa kuvataan oppilashuollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet:

- toiminta koulu yhteisön terveyden, hyvinvoinnin, turvallisuuden, sosiaalisen vastuullisuuden ja vuorovaikutuksen edistämiseksi
- oppilaalle tarjottava yleinen oppilashuollollinen tuki ja ohjaus koulunkäynnissä sekä lapsen ja nuoren fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen tukemisessa
- yhteistyö oppimissuunnitelman tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa ja seuraamisessa sekä jatko-opintojen suunnittelussa
- oppilaalle tarjottava oppilashuollollinen tuki erilaisissa vaikeuksissa ja kurinpitorangeistuksen yhteydessä sekä silloin, kun opetukseen osallistuminen on evätty
- oppilashuollon yhteistyö kodin, koulun, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden tai muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa

- toimenpiteet ja työn- ja vastuunjako ongelma- ja kriisitilanteiden ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi tai hoitamiseksi:
 - o poissaolojen seuranta
 - o kiusaaminen, väkivalta ja häirintä
 - o mielenterveyskysymykset
 - o tupakointi ja päihteiden käyttö
 - o erilaiset tapaturmat, onnettomuudet ja kuolemantapaukset
- koulumatkakuljetuksissa yleiselle turvallisuudelle asetettujen tavoitteiden toteuttaminen
- kouluruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys- ja ravitsemuskasvatuksen ja tapakasvatuksen tavoitteet.

4.1 OPPILASHUOLTORYHMÄT

Lahdessa oppilashuoltoryhmä on kaikissa peruskouluissa. Oppilashuoltoryhmä on koulussa toimiva moniammatillinen tiimi, jossa koordinoidaan, kehitetään ja arvioidaan oppilashuoltotyötä. Oppilashuolto on oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden edistämistä sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opetustyön ja oppilashuollon yhteistyön sujuvuus sekä luottamuksellinen yhteistyö kodin, koulun ja muun ympäristön kanssa edistää välittämisen ja myönteisen vuorovaikutuksen kulttuuria.

Oppilashuoltoryhmän ydinjoukon muodostavat rehtori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori ja -psykologi sekä vuosiluokilla 7-9 opinto-ohjaaja. Näiden lisäksi joidenkin koulujen ryhmissä on vuosittain vaihtuva tai vakituinen opettajajäsen. Ryhmien työskentelyyn osallistuvat tarvittaessa luokanvalvojat, aineenopettajat tai luokanopettajat, koululääkäri, koulunkäyntiavustaja, huoltaja tai joku muu henkilö. Ryhmän puheenjohtajana toimii yleensä koulun rehtori. Työssä noudatetaan eri ammattiryhmiä koskevia sekä muita tietojensaantia ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Lastensuojelulaissa (683/1983, § 40) on säädetty ilmoitusvelvollisuudesta lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Ilmoitus tehdään viipymättä sosiaalilautakunnalle. Ilmoitusvelvollisuus on mm. sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa olevalla henkilöllä. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä myös oppilashuoltoryhmänä.

Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat koulun koosta riippuen joko viikoittain, joka toinen viikko tai kuukausittain. Oppilashuoltoryhmä tekee lukuvuoden alkaessa suunnitelman toiminnalleen ja arvioi toimintaansa lukuvuoden päättyessä.

4.2 KOULUTERVEYDENHUOLTO

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on koulu yhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun ja kehityksen tukeminen yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa. Kouluterveydenhuoltoa toteuttavat koululla terveydenhoitaja ja lääkäri.

Suun terveydenhoito on osa oppilaan terveydenhuoltoa, ja sitä toteutetaan yhteistyössä perheen ja muiden oppilaan kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Oppilaalla on tarvittaessa mahdollisuus saada myös muita sosiaali- ja terveysviraston palveluita esimerkiksi fysioterapian, ravitsemusterapian, perheneuvolan tai nuorisovastaanoton palveluita. Oppilaan sairaanhoitopalvelut toteutetaan pääosin oppilaan asuinpaikan mukaisella terveysasemalla. Kouluterveydenhuollon asiantuntemus on tarvittaessa käytettävissä äkillisissä sairastapauksissa sekä tapaturmatilanteissa.

Kouluterveydenhuollossa painottuvat oppilaskohtainen terveydenedistämistyö ja oppilaan terveyden oppimisen tukeminen. Kouluterveydenhuollon tehtävät:

- oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltainen seuraaminen, arviointi ja tukeminen yhteistyössä perheen ja koulu yhteisössä toimivien asiantuntijoiden kanssa
- osallistuminen oppimisen, tunne- elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen yhteistyössä perheen sekä muun oppilashuoltohenkilöstön ja opetus- henkilöstön kanssa
- huolehtia omalta osaltaan lapsen hoidon ja kuntoutuksen toteutumisesta yhteistyössä eri tahojen kanssa
- osallistuminen koulu yhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- koulun työolojen ja koulutyön terveellisyys ja turvallisuuden valvonta ja edistäminen
- osallistuminen koulun opetussuunnitelman valmisteluun lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin asiantuntijana

4.3 PSYKOSOSIAALINEN OPPILASHUOLTO

Koulun psykososiaalista oppilashuoltotyötä tekevät työparina koulupsykologi ja koulukuraattori eli koulun sosiaalityöntekijä. Heidän asiakkaitaan ovat oppilaat, oppilasryhmät, huoltajat ja koulu yhteisö. Keskeisimpiä yhteistyökumppaneita koulussa ovat rehtori, opettajat ja kouluterveydenhoitaja. Työ tapahtuu yhteistyössä kotien, koulun ja muiden viranomaisten kanssa.

Psykososiaalisessa oppilashuoltotyössä pyritään ehkäisemään oppilaiden ongelmia tukemalla oppilaiden psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Yksilön näkökulmasta työn tarkoituksena on turvata lapsen oikeus saada edellytyksiään vastaavaa opetusta sekä tarvittavaa tukea.

Koulupsykologi ja -kuraattori ovat mukana edistämässä ja kehittämässä koulu yhteisön psykososiaalista hyvinvointia ja oppimisympäristöä. Näillä toimenpiteillä pyritään estämään oppilaan syrjäytyminen. Tavoitteena on, että jokainen oppilas saisi oppivelvollisuuden suoritettua (yhteiskunnallinen näkökulma).

Varhainen puuttuminen oppilaiden ongelmiin ehkäisee syrjäytymistä tehokkaimmin. Psykososiaalisen oppilashuollon palveluiden välityksellä tavoitetaan koko ikäluokka. Työ tapahtuu pääosin oppilaiden luonnollisessa elinympäristössä, koulussa.

Psykososiaalinen oppilashuolto on järjestetty niin, että kaupunki on jaettu alueisiin joita kuraattori ja psykologi hoitavat työparina. Oppilasmäärä työntekijää kohden ylittää vielä valtakunnallisen suosituksen eikä takaa oppilaan oikeutta oppilashuoltopalveluihin. Jos vuosittain lisätään psykososiaalisen oppilashuollon työntekijöiden määrää yhdellä työparilla, Lahdessa saavutetaan valtakunnallinen suositus oppilasmäärästä työntekijää kohden neljän vuoden kuluttua. Samalla koulujako muuttuu vuosittain.

Koulupsykologin tehtäviin kuuluu:

- suorittaa psykologisia tutkimuksia oppimisedellytysten kartoittamiseksi, oppimisvaikeuksien ja oppimisen esteiden selvittämiseksi,
- neuvotella opettajien, oppilaan, huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa oppilaalle soveltuvan oppimissuunnitelman tai HOJKS:n laatimiseksi,
- arvioida jatkotoimenpiteiden tarve haastattelemalla oppilasta, huoltajaa tai opettajaa ja ohjata tarvittaessa oppilas perheineen perheneuvolan, nuorisovastaanoton, keskussairaalan, sosiaalitoimen tai muun palvelun piiriin,
- antaa konsultaatiota opettajalle yksittäisen oppilaan tai koko luokan kanssa työskentelyssä,
- osallistua erityiskoulujen ja -luokkien oppilasvalintoihin,
- osallistua alansa asiantuntijana oppilashuoltoryhmän toimintaan sekä oman alueensa koulujen ja kaupungin koulutoimen kasvatus- ja opetustyön suunnitteluun.
- osallistua kouluyhteisön toiminnan kehittämiseen, koulukiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamistilanteissa sovellettavien toimintatapojen sekä kriisi- ja päihdesuunnitelmien kehittämiseen, seurantaan ja käytännön toteuttamiseen.

Koulukuraattorin tehtäviin kuuluu:

- kartoittaa erityistä tukea tarvitsevan oppilaan kokonaistilanne ja sitä kautta löytää oppilaasta ja hänen läheisverkostostaan voimavarat, jotka tukevat oppilaan koulunkäyntiä ja kasvua,
- ohjata oppilaita sosiaalisten taitojen ja ongelmanratkaisutaitojen hankkimisessa ja kehittämisessä,
- osallistua erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden henkilökohtaisten opetusjärjestelyjen suunnitteluun ja seurantaan.
- osallistua erityiskoulujen ja -luokkien oppilasvalintoihin
- käydä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tukikeskusteluja, tukea perheitä ja ohjata tarvittaessa oppilas perheineen jatkohoitoon perheneuvolan, nuorisovastaanoton, keskussairaalan, sosiaalitoimen tai muun palvelun piiriin
- tukea opettajia ja koko kouluyhteisöä koulussa esiintyvien vaikeiden tilanteiden selvittämisessä ja ratkaisemisessa,
- selvittää oppilaiden sosiaalisia ongelmatilanteita ja luoda tarvittaessa oppilaan tueksi sosiaalisia tukiverkostoja,
- osallistua alansa asiantuntijana koulujen opetussuunnitelmatyöhön ja oppilashuoltoryhmän toimintaan,
- osallistua kouluyhteisön toiminnan kehittämiseen, koulukiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja kiusaamistilanteissa sovellettavien toimintatapojen sekä kriisi- ja päihdesuunnitelmien kehittämiseen, seurantaan ja käytännön toteuttamiseen.

LASTEN JA NUORTEN TUKIPALVELUJEN YHTEISTYÖTAHOJA

Lahden kaupungin perheneuvola

Perheneuvola toteuttaa lastenhuoltolain mukaista kasvatus- ja perheneuvontaa sekä avioliittolain mukaista perheasioiden sovittelua. Asiakastyössä painopisteitä ovat alle 13-vuotiaiden lasten kehitykseen ja kasvatukseen, aviopuolisoiden ongelmiin tai perheen rakenne- ja toimintahäiriöihin liittyvät moniammatilliset tutkimukset sekä yksilö-, pari-, ryhmä- ja perheterapiat. Lisäksi perheneuvola antaa asiantuntija- apua kasvatus- ja perheasioissa muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville.

Lahden kaupungin sosiaalitoimi

Lastensuojelua toteutetaan perhettä tukevin avohuollon palveluin ja sijaishuoltona. Avohuollon palvelut ovat ensisijaisia kuten esim. neuvonta, ohjaus, keskustelut ja perhetyö. Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa myös avohuollon tukitoimenpiteenä määräajaksi perhekotiin, sijaisperheeseen, lastenkotiin tai muuhun hoitopaikkaan. Kaikissa toimenpiteissä on kantavana periaatteena lapsen etu. Lastensuojelua toteutettaessa erittäin tärkeää on yhteistyö ja verkottuminen muiden lasta ja perhettä hoitavien tahojen kanssa.

Nuorisovastaanotto

Nuorisovastaanotto on Lahden terveyskeskuksen alainen perusterveydenhuollon erityistason avohoitoyksikkö. Yksikössä toimii moniammatillinen työryhmä, joka antaa avohoitopalveluja 13-18 vuotiaille lahtelaisille mielenterveys ja päihdeongelmista kärsiville nuorille ja heidän läheisilleen.

Päijät-Hämeen keskussairaala/ Lastenneurologian yksikkö

Yksikkö tutkii ja hoitaa lääkärin ja/tai koulupsykologin lähetteen perusteella epäiltäessä neurologista sairautta kuten esim. epilepsiaa. Yksikössä tehdään lääketieteellisiä, neuropsykologisia ja toimintaterapeuttisia erikoistutkimuksia oppimisvaikeuksien selvittämiseksi ja kehityksellisten erityisvaikeuksien diagnosoimiseksi ja annetaan konsultaatiota. Lastenneurologian yksikkö on yhteistyössä perheen ja koulun kanssa mukana kuntoutussuunnitelman laatimisessa, järjestää hoitoneuvotteluja sekä tekee tarvittavia lausuntoja koulumuodon ja muun tarvittavan tuen järjestämiseksi.

Päijät-Hämeen keskussairaala /Lastenpsykiatrian poliklinikka

Poliklinikka ja osasto tuottavat erikoissairaanhoidontasoisia lastenpsykiatrian palveluja tutkimalla ja hoitamalla lapsen kehitykseen, käyttäytymiseen, tunne-elämään, vuorovaikutussuhteisiin ja elämän kriiseihin sekä somaattiseen sairastamiseen liittyviä ongelmia, oireita ja häiriöitä. Palvelut on tarkoitettu alle 13-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen.

Tutkimus ja hoito toteutetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan perhekeskeisyyden periaatetta noudattaen. Työmuotoina ovat eri yksilö-, perhe- ja ryhmätyömenetelmät.

Päijät-Hämeen keskussairaala / Nuortenpsykiatrian poliklinikka

Poliklinikalla tehdään vaativia tutkimuksia, hoitoja ja konsultaatiota. Lahtelaisten nuorten avohoito ja erityissairaanhoitotasaisen selvittelyn tarpeen arvio on keskitetty Lahden terveyskeskuksen nuorisovastaanotolle.

Lahden kaupungin nuorisotoimi

Yhteistyössä kaupungin nuorisopalvelujen kanssa voidaan suunnitella koulu- ja luokkakohtaisia vanhempainiltoja, toimintakokempäiviä, luokka- ja pienryhmätoimintaa ja myös yksittäisen oppilaan tukemista sekä ohjaamista harrastetoimintaan.

5 ERITYISOPETUKSEEN OTTAMISEN JA SIIRTÄMISEN PROSESSI

Ennen päätöstä, jolla oppilas otetaan tai siirretään erityisopetukseen, tulee neuvotella oppilaan huoltajan kanssa sekä, jos mahdollista, hankkia oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys (Laki perusopetuslain muuttamisesta N:o 477/2003, 17 §, 2 momentti.).

Perusopetuslaki 21.8.1998/628, 17 § Erityisopetus:

- Oppilaalla, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa.
- Jos oppilaalle ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi voida antaa opetusta muuten, tulee oppilas ottaa tai siirtää erityisopetukseen.
- Erityisopetus järjestetään mahdollisuuksien mukaan muun opetuksen yhteydessä taikka muutoin erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa.
- Tässä momentissa tarkoitetun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä (opetuksen sisältö) sen mukaan kuin 14 §:n (tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet) nojalla säädetään tai määrätään.
- Oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.
- Jos muu opetuksen järjestäjä kuin kunta ei järjestä 2 momentissa tarkoitettua opetusta, oppilaan siirtämisestä erityisopetukseen päättää opetuksen järjestäjän esityksestä oppilaan asuinkunta.

Erityisopetuksen tavoitteena on auttaa ja tukea oppilasta siten, että hänellä on tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa oppivelvollisuus edellytystensä mukaisesti yhdessä ikätovereidensa kanssa.

Lähtökohtana ovat oppilaan vahvuudet sekä hänen yksilölliset oppimis- ja kehitystarpeensa. Opetuksen tulee tukea oppilaan aloitekykyä ja itseluottamusta. Erityisopetus edellyttää opiskelupaikkaa, -tilaa, -aikaa ja eri toimintoja koskevia päätöksiä sekä resurssien varaamista niiden toteuttamiseen. Mikäli oppilaan opiskelu muun opetuksen yhteydessä ei ole mahdollista tai se ei ole oppilaan kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista, opetus tulee järjestää osittain tai kokonaan erityisopetuksen ryhmässä.

Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa. Jos oppilas ei tukitoimista huolimatta saavuta yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita, oppimäärä yksilöllistetään.

Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisopetukseen ottamisen tai siirtämisen päätöstä. Yksilöllistäminen voi koskea perusopetuksen koko oppimäärää tai vain yksittäisiä oppiaineita. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt. Oppilaalle, joka on vapautettu jonkin oppiaineen opiskelusta, tulee järjestää muiden oppiaineiden opetusta tai ohjattua toimintaa siten, ettei hänen vuosiviikkotuntiansa määrä vähene.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan opetus voidaan järjestää Valtioneuvoston asetuksen (1435/2001) 9. §:n perusteella osittain toisin kuin koulussa noudatettavassa tuntijaossa on määrätty, jos se on oppilaan oppimisedellytykset huomioon ottaen perusteltua. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa määritellään tällöin ne oppiaineet, joissa oppilaan opinto-ohjelma poikkeaa koulun noudattamasta tuntijaosta.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn opetus järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä, siten kuin erityisopetukseen ottamista ja siirtämistä koskevassa päätöksessä on määrätty. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetuksessa oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi. Oppiainekokonaisuuksia voidaan muodostaa kaikille yhteisistä oppiaineista sekä valinnaisista aineista opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Oppilaalla, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada erityisopetusta muun opetuksen ohessa (osa-aikaista erityisopetusta).

Oppilas otetaan (koulun käynnin alkaessa) tai siirretään (muilla vuosiluokilla) erityisopetukseen, jos hänelle ei vammaisuuden, sairauden, kehityksen viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn takia voida antaa opetusta muuten. Oppilaan ottamisesta ja siirtämisestä erityisopetukseen päätetään koululaitoksen toimintasäännössä. Ennen päätöksen tekemistä tulee neuvotella oppilaan huoltajan kanssa ja hankkia oppilaasta ja hänen oppimisedellytyksistään psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus ja/tai sosiaalinen selvitys. Tarvittaessa lausuntoja voi hankkia myös muilta oppilaan opetuksesta, kuntoutuksesta ja terveydenhoidosta vastaavilta asiantuntijoilta. Ennen siirtopäätöstä neuvotellaan aina sen koulun rehtorin kanssa, jossa opetus järjestetään.

Erityisopetukseen otetuille tai siirretyille oppilaille annetaan opetusta muun opetuksen yhteydessä tai, mikäli se ei ole mahdollista, alueellisella pienluokalla tai erityiskoulussa.

5.1 ERITYISOPETUKSEEN OTTAMINEN

Oppilaat ilmoittautuvat koulujen ilmoittautumispäivänä lähikouluunsa. Huoltaja voi siinä yhteydessä tai myöhemmin, kuitenkin viimeistään maaliskuun loppuun mennessä, hakea erityisopetukseen ottamista. Erityisopetukseen otettu oppilas voi opiskella omassa lähikoulussaan, jossa hänelle laaditaan HOJKS ja järjestetään tarvittavat tukitoimet. Huoltaja voi myös hakea lapselleen paikkaa erityiskoulussa tai alueellisella pienluokalla.

Erityisopetus pyritään järjestämään asiantuntijoiden suositusten ja huoltajan toivomusten mukaisesti.

Lounaanpuiston, Harjukadun, Puistolän ja Kaikuharjun koulujen oppilaat tutkitaan pääsääntöisesti Päijät-Hämeen keskussairaалassa tai vastaavassa lastenneurologian yksikössä koulumuodon arvioimiseksi.

Alueellisille pienluokille ja muihin erityiskouluihin oppilaat voivat tulla joko keskussairaalan, perheneuvolan, päivähoiton psykologien, neuvolapsykologien tai muiden asiantuntijoiden lausunnoilla.

Oppilaaksiottamisen valmistelusta vastaa johtava koulupsykologi yhteistyössä kyseisen koulun koulupsykologin ja rehtorin kanssa. Valmisteluun osallistuvat tarpeen mukaan koulumuodon arviointia suorittaneet asiantuntijat päivähoidosta, neuvolasta ja keskussairaalaista. Oppilaaksiottamispäätökset tehdään pääsääntöisesti huhtikuun puolivälissä.

Päätöksen perustana ovat asiakirjat (asiantuntijalausunto ja huoltajan hakemus) toimitetaan koulutuspalvelukeskukseen maaliskuun loppuun mennessä. Päätös erityisoppilaaksi ottamisesta ja koulupaikasta toimitetaan huoltajille kirjallisesti. Myös kielteinen päätös ja suositus koulunkäyntijärjestelyistä toimitetaan huoltajille koulutuspalvelukeskuksesta.

5.2 ERITYISOPETUKSEEN SIIRTÄMINEN

Huoltajat voivat hakea siirtoa erityisopetukseen täyttämällä hakemuslomakkeen. Lisäksi siirtoa varten tarvitaan asiantuntijalausunto, opettajan lausunto ja rehtorin hyväksyminen

Erityisopetus toteutetaan joko oppilaan omassa koulussa, alueellisella pienluokalla tai erityiskoulussa. Valinnat erityiskouluihin ja alueellisille pienluokille valmistellaan oppilashuollossa toukokuun aikana. Valmistelusta vastaa johtava koulupsykologi yhteistyössä ko. koulujen rehtoreiden ja muun oppilashuoltohenkilöstön kanssa. Myös kesken vuotta voidaan ottaa oppilaita vapautuville oppilaspaikoille. Oppilashuollon asioita hoitava toimistoyöntekijä pitää kirjaa erityisluokkapaikkaa hakeneista oppilaista ja vapautuneet paikat täytetään tarveharkintaisesti.

Joskus esitys erityisopetukseen siirtämisestä saattaa tulla koulun tai asiantuntijoiden taholta vastoin vanhempien toivetta. Tuolloin on vanhempia kuultava ja päätöksen asiasta tekee koulutuslautakunta.

5.3 PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS

Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee koulutusjohtaja asiantuntijalausunnan ja huoltajan hakemuksen perusteella. Siinä vaiheessa kun lapsi aloittaa koulunkäynnin, hänet otetaan erityisopetukseen. Esiopetusvuoden ajan lapsi on lähikoulunsa kirjoilla, tai, mikäli erityiskouluvalinta on jo tehty, tulevan erityiskoulun kirjoilla. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta on samalla päätös erityisopetukseen ottamisesta tai siirtämisestä.

5.4 SIIRTO YLEISOPETUKSEEN

Jos oppilaalla ei ole enää tarvetta erityisopetukseen tulee tehdä päätös hänen siirtämisestään yleisopetukseen. Siirto tapahtuu samojen asiakirjojen pohjalta kuin siirto erityisopetukseen (huoltajan, koulun ja asiantuntijan kannanotot). Jos pidennetty oppivelvollisuuden piirissä oleva oppilas siirretään yleisopetukseen, purkautuu samalla päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta.

6 ERITYISOPETUKSEEN SIIRRETTYJEN OPPILAIDEN OPETUS

6.1 HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle tulee laatia hyväksytyyn opetussuunnitelmaan perustuva, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin on tarpeen oppilaan opetuksen yksilöllistämiseksi:

- kuvaus oppilaan oppimisvalmiuksista ja vahvuuksista, oppimiseen liittyvistä erityistarpeista sekä näiden edellyttämistä opetus- ja oppimisympäristöjen kehittämistarpeista
- opetuksen ja oppimisen pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet
- oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluvien oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaan opiskelu poikkeaa muun opetuksen mukaisista oppimääristä
- niiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt, joissa oppilaalla on yksilöllinen oppimäärä
- oppilaan edistymisen seurannan ja arvioinnin periaatteet
- opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/tai erityisopetuksen ryhmässä
- henkilöt, jotka osallistuvat oppilaan opetus- ja tukipalveluiden järjestämiseen sekä heidän vastuualueensa
- tukipalvelujen toteutumisen seuranta.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimisprosessia. Suunnitelmaan kirjataan kokemukset oppilaan kehitystä ja oppimista tukevista opetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista.

Oppilaan arviointi perustuu yleiseen oppimäärään tai siihen yksilölliseen oppimäärään, joka hänelle on asetettu henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimiseen osallistuu moniammatillisessa yhteistyössä oppilaan opettajat, oppilashuollon asiantuntijoita sekä mahdollisuuksien mukaan oppilaan huoltajat.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman toteutumista tulee arvioida ja seurata säännöllisesti ja erityisesti oppilaan siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, perusopetuksen aikana luokasta ja koulusta toiseen sekä perusopetuksesta toiselle asteelle.

Liitteenä on lomakemalli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa varten. Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle tulee laatia HOJKS joko kyseistä lomaketta tai muuta vastaavat tiedot sisältävää asiakirjamallia käyttämällä. HOJKS:n laatimisesta on vastuussa luokanopettaja tai luokanvalvoja ja 7-9 luokilla oppiaineen yksilöllistämisen yhteydessä aineenopettaja yhteistyössä erityisopettajan ja/tai oppilashuoltoryhmän kanssa.

Oppilaan arvioinnin tulee perustua HOJKS:iin. Rehtori hyväksyy oman koulunsa oppilaiden HOJKS:t.

HOJKS saattaa sisältää luottamuksellisia tietoja. HOJKS säilytetään koulun arkistossa Lahden kaupungin arkistointisäännön mukaisesti ja siinä olevia tietoja saa siirtää toiseen oppilaitokseen ainoastaan oppilaan huoltajan luvalla.

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Sellaisen oppilaan, jota ei ole otettu tai siirretty erityisopetukseen, lievät oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa.

Erityisopetukseen otetun tai siirretyn oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS). Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee perusopetuksen yleisen opetussuunnitelman mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty, että oppilas opiskelee yksilöllisen oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllisten oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu yleiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan tai yksilöllisiin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan henkilökohtaisessa opintojen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa on päätetty.

6.2 INKLUUSIO JA INTEGRAATIO

Käsitteenä inklusio ja integraatio eroavat vain hieman toisistaan. Inklusio tarkoittaa sanamukaisesti sisältämistä ja integraatio eheyttämistä, sulautumista kokonaisuudeksi. Sanan merkityksen mukaan integraatioilla on pyrkimys muuttaa jokin osaksi toista niin, että näistä koostuu yhdessä kokonaisuus. Inklusion taas voisi olettaa tarkoittavan terminä kahden itsenäisen osan olemista yhtenäisen kokonaisuus. Toteutuakseen integraatio vaatii ensin segregaaation. Inklusion taas ajatellaan olevan lähtökohdiltaan jo ilman segregatiota eli on olemassa vain kaikille yhteinen koulu.

Inkluusio: Oppilasta, jolla on oppimisvaikeuksia, ei opeteta pääsääntöisesti oman luokkansa ulkopuolella. Tämä tarkoittaa sitä, että oppilas voi osallistua oppimisprosessiin yhdessä muiden oppilaiden kanssa niin, että hänen omat lähtökohdat otetaan huomioon esim. opetuksen eriyttäminen tai yksilöllistäminen. Erityisopetus ei ole paikka, jonne oppilas lähetetään, vaan se on palvelu, joka edellyttää opetuksellisten ja muiden tukitoimien koordinoitua. Terminä inkluusio tarkoittaa kaikkien yhteistä koulua. Käytännössä se tarkoittaa yhteisyyttä ja osallisuutta. Inkluusio ei pyri erottelemaan ja sitten yhdistelemään, vaan päinvastoin, kaikki oppilaat lähtevät samalta viivalta, tasa-arvoisina saamaan opetusta yhteisessä koulussa.

Inklusiivissa mallissa yleis- ja erityisopetus ovat sulautuneet yhteen, Lähtökohta on se, että erillistä erityisopetusta, segregaatioita ei ole. Yhteinen koulu pyrkii vastaamaan kaikkien oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin, muuttamalla oppimisympäristöään joustavaksi kohtaamaan oppilaan yksilöllisyys. oppilaat opiskelevat yhdessä, opetusryhmien ollessa eritasoisia ja moniarvoisia. Tarvitessaan erityisopetusta tai kuntoutusta, lapselle järjestetään sitä omassa koulussa tai luokassa, siksi pysyvää siirtoa erityisopetukseen ei ole.

Integraatio: Integraatio on kahden erillisen kokonaisuuden yhdistämistä siten, että syntyy täysin uusi kokonaisuus. Tästä voidaan esimerkkinä käyttää integroitua päiväkotiryhmää, jossa ns. normaali ryhmä ja erityistä tukea tarvitsevien lasten ryhmä yhdistyvät. Tämän ryhmämuodon tavoitteena on toteuttaa erityiskasvatusta mahdollisimman pitkälle yhteisen kasvatustoiminnan yhteydessä ja siihen sulautettuna. (Päärilä 2004, gradutyö)

6.3 ERITYISKOULUJEN JA MUUN LUOKKAMUOTOISEN ERITYISOPETUKSEN KUVAUKSET

Alueelliset pienluokat

Alueellisten pienluokkien avulla pyritään turvaamaan mahdollisuus koulunkäyntiin omalla asuinalueella myös niille lapsille, jotka syystä tai toisesta tarvitsevat oppimisessaan erityistä tukea. Alueelliset pienluokat eivät ole vaihtoehto erityiskouluille, eivätkä poista minkään muun erityisopetusmuodon tarvetta. Oppilaat ovat erityisopetukseen otettuja tai siirrettyjä oppilaita.

Pienluokat on tarkoitettu ensisijaisesti lapsille, jotka tarvitsevat koulunkäynnin alkuvaiheessa erityistä tukea, pientä opetusryhmää ja kuntoutusta menestyäkseen jatkossa yleisopetuksessa. Luokat toimivat 1.-2. luokkien yhdysluokkina. Alueellisia pienluokkia on myös vuosiluokkien 7-9 oppilaille. Alueellinen pienluokka voi myös toimia omaura -luokan tai emo-luokan periaatteella.

Oppilaat alueellisille pienluokille valitaan siten, että lapset voivat käydä koulua mahdollisimman lähellä asuinpaikkaansa; kuitenkin niin, että huolehditaan luokan pedagogisesta toimivuudesta. Toiminta tapahtuu kiinteässä yhteistyössä muun koulun kanssa ja oppilaita integroidaan mahdollisimman paljon yleisopetuksen luokkiin. Myös yleisopetuksen oppilaita voidaan tilapäisesti, ilman hallinnollista erityisopetuspäätöstä, vanhempien ja oppilashuoltoryhmän kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella sijoittaa määräaikaikaisesti pienluokalle.

Emo-luokka

EMO-luokan oppilailla on emotionaalisia ja sosiaalisia vaikeuksia, pääsääntöisesti ei kuitenkaan oppimisvaikeuksia. He ovat alisuoriutujia ja näin ilmeisessä syrjäytymisvaarassa olevia oppilaita. Opetuksessa painotetaan elämänhallinnan ja sosiaalisten taitojen kehittämistä, itsetunnon vahvistamista, yhteiskuntaan sopeuttamista ja syrjäytymisen ehkäisyä sekä korostetaan toiminnallisuutta. Yhteistyö eri hoitotahojen ja kodin kanssa erittäin tärkeää.

Lahden Lyseon erityisluokat (ESY) 7-9

Esy-opetus on tunne-elämältään häiriintyneiden ja sosiaalisesti sopeutumattomien oppilaiden erityisopetusta (ent. tarkkailuluokkaopetus). ESY-opetukseen oppilas voidaan huoltajan suostumuksella siirtää myös muista syistä johtuvien koulunkäyntiongelmien ratkaisemiseksi. Esy-opetus noudattaa soveltuvin osin yleisopetuksen opetussuunnitelmaa eri oppiaineissa, mutta räätälöi opetussuunnitelmat tarvittaessa kullekin oppilaalle sopivaksi. Rinnan ovat siis käytössä yleinen opetussuunnitelma ja yksilölliset oppimäärät. Luokkakohtaisesti voidaan valita erilaisia painopistealueita (esim. kädentaitoihin painottuva opetussuunnitelma).

Omaura -luokka 7-9

Omaura -luokka on tarkoitettu pääasiassa 8. ja 9. luokan oman alueen oppilaille. Tarvittaessa luokalle voidaan ottaa oppilaita muiltakin alueilta. Luokalle valitaan oppilaita, joilla on vaikeuksia motivoitua tavanomaiseen koulutyöskentelyyn. Omaura -luokan periaatteena on työn ja opiskelun liittäminen yhteen. Opiskeluun sisältyy työssäoppimisjaksoja, tutustumiskäyntejä ja erilaisia projektitöitä. Tavoitteena on elämänhallintataitojen, itsetunnon ja oppimismotivaation kasvaminen ja päättötodistuksen saaminen. Omaura -luokka toimii kiinteässä yhteistyössä oppilaiden vanhempien, työharjoittelupaikkojen ja muiden oppilaan verkostojen kanssa. Omaura -luokalla voi olla enintään kymmenen oppilasta. Oppilaille tehdään erityisopetussiirtopäätös.

Harjukadun koulu 1-6

Harjukadun koulu on erityiskoulu, jossa opiskelevilla oppilailla on vaikeuksia suoriutua perusopetukselle asetetuista yleisistä tavoitteista ja oppisisällöistä (EMU). Kaikki oppilaat opiskelevat yksilöllisen oppimäärän mukaisesti.

Koulun keskeisempiä tavoitteita ovat myönteisen ja turvallisen ilmapiirin luominen koulutyöskentelyyn, sekä oppilaan vahvojen alueiden esiintuontiin. Koulun opetus- ja kasvatustyöllä pyritään luomaan oppilaalle edellytykset realistisen minäkuvan ja terveen itsetunnon saavuttamiselle.

Kaikuharjun koulu 0-9

Kaikuharjun koulu on erityiskoulu, johon kuuluu esikoulu ja yhdeksänvuotinen peruskoulu. Kaikuharjun koulun tehtävänä on antaa opetusta puhe- ja kuulovammaisille ja muista vaikeasti kielellisistä häiriöistä kärsiville oppilaille (EDY). Kouluun otetaan oppilaita Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin alueelta. Kaikuharjun koulu noudattaa yleisopetuksen opetussuunnitelmaa täydennettynä erityisellä oppimistaitojen opetusohjelmalla ja kapea-alaisemmilla kuntoutusinterventio-ohjelmilla.

Kaikuharjun koulun toiminta-ajatuksena on kehittää toimintaansa sellaisena erityisopetuksen yksikkönä, joka samalla kun sen luokkamuotoinen opetus antaa oppilaille peruskoulun yleisen opetussuunnitelman tasoiset yleistiedot ja oppimisvalmiudet, yksilöllinen korjaava opetus pyrkii korjaamaan oppilaiden edistymistä haittaavat kielelliset ongelmat ja oppimishäiriöt. Koulussa paneudutaan oppilaiden tiedonkäsityksen ja oppimiskäsityksen problematiikkaan. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaan henkilökohtaisiin käsityksiin omasta oppimisestaan, koska oppilaan metakognitiiviset taidot vaikuttavat keskeisesti oppimaan oppimiseen. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia oppimisstrategioitaan ja tarpeen tullen muuttamaan niitä.

Kallion koulu 1-6

Kallion koulu on erityiskoulu, joka on tarkoitettu oppilaille, joilla on vaikeuksia sosiaalisessa ja / tai tunne-elämän kehityksessä (ESY). Koulussa noudatetaan pääsääntöisesti yleisopetuksen opetussuunnitelmaa. Koulun tehtävänä on luoda opetukselliset ja kasvatukselliset edellytykset mahdollisimman monen oppilaan siirtämiseksi yleisopetukseen. Tavoitteena on sellainen kouluympäristö, jossa myönteisessä hengessä, oman opettajan johdolla kohennetaan oppilaan itseluottamusta, kehitetään hänen sosiaalisia taitojaan, eheytetään häntä emotionaalisesti sekä annetaan mahdollisimman hyvät perustiedot ja -taidot oppiaineista. Tärkeänä kasvatus- ja opetustoiminnan osana nähdään kotien tukeminen myös kasvatustoiminnassa, oppilaan mahdollinen jatkohoitoon ohjaaminen sekä yksilöllinen seuranta.

Kanervikon koulu 1-9

Kanervikon koulu on Lahden kaupungin erityiskoulu, joka toimii Päijät-Hämeen keskussairaalassa. Koulu on tarkoitettu keskussairaalan lasten- ja nuorisopsykiatrian osastojen potilaille sekä muille pitkään hoidossa oleville lapsille ja nuorille. Koulun oppilaat ovat Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin kunnista.

Sairalahoidossa oleville oppivelvollisuusikäisille on lain mukaan järjestettävä peruskouluopetusta, jossa huomioidaan oppilaan terveydentila ja hänen kykynsä ja edellytyksensä vastaanottaa opetusta. Koulunkäynti perustuu lääkärin ja rehtorin/opettajan yhteistyössä tekemään arvioon. Yhteisissä neuvotteluissa kootaan ja vaihdetaan tietoja pyrkien yhteisiin tavoitteisiin.

Sairalakoulussa annettava opetus ja hoito tukevat toisiaan eli sairaalaopetuksella on sekä opetuksellinen että hoidollinen tavoite. Tutkimusjaksolla korostuu pedagogisen puolen perusteellinen, mahdollisimman objektiivinen selvittäminen. Hoitojaksolla pedagogisena tavoitteena on, että oppilas sairaalassa oloaikana saavuttaa oman vuosiluokkansa opetustavoitteet. Hoidollisena pyrkimyksenä on tukea opetuksella oppilaan hoitoa ja kuntoutusta. Keskeistä on opetuksellinen diagnoosi sekä oppilaan auttaminen hänen oppimisvaikeuksissaan ja sairauden aiheuttaman jälkeensä jääneisyyden korjaaminen ja paikkaaminen.

Koulun toimintaa ohjaavat yleiset sairaalaopetukselle annetut tavoitteet, sairaalan hoidolliset tavoitteet, peruskoulun tavoitteet ja oppilaiden oppimisedellytykset. Sairalakoulun tehtävänä on turvata lapsen ja nuoren koulunkäynti psykiatrisen ja somaattisten hoidon aikana.

Kivipuiston koulu 7-9

Kivipuiston koulussa opiskellaan yksilöllisten oppimäärien mukaan vuosiluokilla 7 – 9 (EMU). Kivipuiston kouluun oppilaat siirtyvät pääsääntöisesti Harjukadun koulusta. Kivipuiston koulussa yleiset opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt ovat samat kuin muussakin perusopetuksen 7 – 9 vuosiluokkien opetuksessa. Tavoitteita ja sisältöjä kuitenkin yksilöllistetään oppilaan edellytysten mukaan.

Kivipuiston koulussa painotetaan käytännön taitojen opiskelua. Jokaiselle oppilaalle pyritään löytämään hänen omat vahvat alueensa ja kehittämään niitä edelleen. Koulun opetusryhmät tarjoavat mahdollisuuden hyvään oppilaantuntemukseen ja yksilöllisten oppimistyylien hyödyntämiseen.

Koulun tavoitteena on pyrkiä auttamaan oppilasta kasvamaan terveeseen itsetunnon omaavaksi yksilöksi, joka kohtaa tulevaisuuden haasteita ja selviää jatkuvasta muutoksessa. Koulu tukee oppilaan kehittymistä itsenäiseksi ja yhteistyökykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi, joka kykyjensä ja mahdollisuuksiensa mukaan pystyy osallistumaan yhteiskunnan toimintoihin ja hakeutumaan pääasiassa ammatilliseen koulutukseen sekä työelämään.

Lounaanpuiston koulu 0-9

Lounaanpuiston koulussa toteutetaan luokkamuotoista harjaantumisopetusta (EHA1). Koulun oppilaat ovat kehitysvammaisia tai kehitysvammaisen tasoisesti toimivia lapsia ja nuoria. Oppivelvollisuus alkaa 6-vuotiaana ja kestää yksitoista vuotta. Yhteistyökumppaneita ovat mm. Päijät-Hämeen keskussairaala ja Pääjärven kuntayhtymä.

Lounaanpuiston koulun tavoitteena on antaa sellaisia tietoja ja taitoja, joita oppilaat tarvitsevat selviytyäkseen päivittäisessä elämässään mahdollisimman itsenäisesti. Opetuksen tukena käytetään yksilöllisiä opetusmenetelmiä, joista monet pohjautuvat neurokognitiivisen oppimiskäsitykseen. Yksilöllisten opetusmenetelmien avulla oppilaat oppivat esimerkiksi äidinkielen ja matematiikan taitoja. Opetuksessa painottuvat elämyksellisyys, tekemällä oppiminen ja havainnollisuus.

Puistolan koulu 0-9

Puistolan koulu on Lahden peruskouluun kuuluva erityiskoulu, jossa annetaan opetusta liikunta- ja näkövammaisille, pitkäaikaissairaille, vaikeista visuaalisista hahmotus- ja tarkkaavaisuushäiriöistä kärsiville sekä autistisille oppilaille. Kouluun otetaan oppilaita Päijät-Hämeen sairaanhoitopiirin alueelta.

Koulussa annetaan opetusta joko yleisen tai yksilöllisen opetussuunnitelman mukaan. Oppilas voi suorittaa koko oppivelvollisuutensa Puistolan koulussa. Koulun tavoitteena on myös mahdollisuuksien mukaan integroida oppilaita yleisen opetussuunnitelman ryhmään tai siirtää heitä kokonaan yleisopetuksen kouluun.

Eha 2

Lahden kaupungin koulutuspalvelukeskus ostaa Pääjärven kuntayhtymältä. EHA-2 koulutuksen. Toiminta toteutetaan Ali-Juhakkalan päivätoimintakeskuksessa.

Silloin kun opetusta ei voida oppilaan vaikean vamman tai vaikean sairauden vuoksi järjestää oppiaineittain laaditun oppimäärän mukaisesti, opetus tulee järjestää toiminta-alueittain. Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Toiminta-alueet tulee jakaa opetussuunnitelmassa osa-alueiksi.

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta sekä edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä. Motoristen taitojen opetuksen tulee sisältää motoristen toimintojen suunnittelun ja ohjauksen, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita.

Kommunikaatiotaitojen oppimisen tavoitteena on orientoitumisreaktion muodostuminen ja sen pohjalle rakentuva erilaisten ilmaisujen ymmärtäminen ja tuottaminen. Kielen ja kommunikaation opetuksen tulee sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita.

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Osa-alueiden tulee sisältää vuorovaikutustaitoja ja itsehallinnan taitoja koskevia tavoitteita.

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintoihin ja edistää hänen omatoimisuuttaan ja itsenäistymistään. Osa-alueiden tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa koskevia tavoitteita.

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Osa-alueiden tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja syy-seuraussuhteen oppimisen harjoituksia.

Arviointi

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämisestä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

7 NIVELVAIHEET

7.1 ESIOPETUKSESTA PERUSOPETUKSEEN

Oppilaan siirtymisestä esiopetuksesta perusopetukseen on kuvattu tarkemmin tämän käsikirjan Ennen koulua -luvussa .

7.2 SIIRTYMINEN SEITSEMÄNNELLE LUOKALLE

Vuosiluokalle 7 siirtyminen on oppilaalle suuri ja vaativa vaihe, koska aiempien vuosien aikana omaksuttu luokanopettajajärjestelmä vaihtuu aineopettajajärjestelmään. Kuten kaikissa nivelvaiheissa tässäkin on erittäin tärkeää ennakoida siirtymää valmentamalla oppilasta, huoltajaa ja vastaanottavaa opetusyksikköä. Asiallisen informaation on kuljettava eri toimijoiden välillä ja keskeistä on myös myönteistä kehityksestä tiedottaminen.

Tärkeintä on huolehtia siitä, että oppilas ei missään vaiheessa jää ”tyhjän päälle”. Tähän pyritään tiedonkulkua ja yhteistyötä tehostamalla. Tärkeää on myös, että vanhempia rohkaistaan ottamaan yhteyttä uuteen kouluun tässä nivelvaiheessa.

Siirtymävaiheen tukena toimii tiimi, joka muodostuu luokanopettajasta, erityisopettajasta ja tarvittaessa koulukuraattorista, koulupsykologista, huoltajasta sekä muista asiantuntijoista.

Kaikki kuudesluokkalaiset saavat Lahden kaupungin koululaitoksen toimittaman esitteen ”Tervetuloa yläasteelle”.

Lahtelaisissa kouluissa vuoden 2004 alussa tehdyn kyselyn mukaan käytössä on mm. seuraavanlaisia tukitoimia ja yhteistyökäytäntöjä oppilaan siirtyessä seitsemännelle vuosiluokalle:

Oppilaat:

- Luokanopettajat antavat tietoa muutoksista, joita seitsemännelle luokalle siirtyminen tuo tullessaan. Oppilasta autetaan löytämään juuri hänelle sopiva koulu.
- Oppilailta kysytään luokkatoveritoivomukset
- Henkilökunta (opo, rehtori, tuleva luokanvalvoja, tukioppilaat) käy kertomassa tulevasta koulusta
- Laajennettu terveystarkastus kesällä ennen seitsemännelle luokalle menoa, vanhemmat kutsutaan mukaan
- 1-6 luokkien ja 7-9 luokkien yhteiset retket ja tapahtumat, jolloin tutustutaan ja perehdytään mm. yhteisiin pelisääntöihin ja luodaan pohja myönteiselle ilmapiirille
- Tutustumiskäynti tulevaan kouluun esimerkiksi opinto-ohjaajan ja tukioppilaiden avustuksella.
- Kokonainen tutustumispäivä tulevaan kouluun, jolloin oppilailla on mahdollisuus paremmin tutustua kouluun ja tulevaan luokanvalvojaan ja muihin opettajiin

- Seitsemännen luokan syksyllä järjestettävät ryhmäyttämispäivät, joissa mukana ovat oppilaat, luokanvalvojat, tukioppilaat ja muuta koulun henkilökuntaa. Mukana voi olla myös ulkopuolisia yhteistyötahoja (mm. nuorisotoimi, seurakunta). Ryhmäyttämisen tarkoitus on tutustuttaa oppilaat ja luokanvalvoja sekä koulun muuta henkilökuntaa toisiinsa ja luoda myönteistä ilmapiiriä opiskeluun

Huoltajat:

- rehtori ja luokanopettaja tiedottavat huoltajille siirtymiseen liittyvistä asioista mm. vanhempainilloissa, joissa voi olla mukana tulevan koulun rehtori ja opinto-ohjaaja.
- järjestetään keväällä tulevien seitsemäsluokkalaisten vanhemmille vanhempainiltoja, joissa esitellään opiskeluun liittyviä asioita sekä koulun tiloja, toimintaa ja henkilökuntaa
- Lisäksi seitsemännelle luokalle siirtymisestä keskustellaan huoltajien kanssa mm. oppilaan arviointikeskusteluissa. Tällöin huoltajat voivat esim. esittää toivomuksiaan tulevasta luokkamuodostuksesta. Kun kyseessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi, keskusteluja järjestetään useampia ja mukana on myös oppilashuoltohenkilöstöä.
- Alkusyksystä järjestetään seitsemäsluokkalaisten vanhemmille vanhempainiltoja, joissa tiedotetaan lisää opiskeluun liittyvistä asioista. Voidaan myös keskustella siirtymävaiheessa mahdollisesti esiinnousseista pulmatilanteista ja murrosikään liittyvistä kysymyksistä

Opettajat:

- kuudennen ja seitsemännen luokkien opettajat järjestävät erilaisia tapaamisia tässä nivelvaiheessa joko keväällä tai syksyllä. Tapaamiset ovat joko yleisiä info-tilaisuuksia, ns. siirtymä- tai nivelvaihekokouksia tai erityistä tukea tarvitsevien lasten palavereita.
- Tulevat luokanvalvojat käyvät jo keväällä tutustumassa tuleviin oppilaisiinsa

Oppilashuoltoryhmät:

- Oppilashuoltoryhmien työ nivelvaiheessa painottuu erityistä tukea tarvitsevien lasten asioiden selvittämiseen ja tarvittavan tuen suunnitteluun ja järjestämiseen
- eri luokka-asteiden oppilashuoltoryhmien tapaamisia voi olla sekä keväällä että syksyllä. Tapaamisissa voi asiasta tai tapauksesta riippuen olla mukana koko oppilashuoltoryhmä tai vain osa siitä (rehtori, opo, erityisopettaja, terveydenhoitaja, koulukuraattori, koulupsykologi).

Muut tahot

- Tukioppilaat käyvät keväällä kertomassa kuudesluokkalaisille tulevasta koulusta. He myös esittelevät koulun tiloja oppilaiden käydessä tutustumassa tulevaan kouluunsa keväällä
- Tukioppilaat ovat syksyllä vastassa uusia seitsemäsluokkalaisia, toimien oppaana uudessa koulussa ja joissakin kouluissa he ovat mukana järjestämässä tervetuliaisjuhlaa
- Tukioppilailla on omat seiskojen kummiluokat, joiden kanssa he järjestävät monenlaista toimintaa hyvän yhteishengen luomiseksi
- Uusille seitsemäsluokkalaisille järjestetään syksyllä eri yhteistyötahojen kanssa ns. ryhmäyttämispäivä, jolloin oppilaat, luokanvalvojat ja muu henkilökunta tutustuvat toisiinsa ja luovat myönteistä ilmapiiriä opiskeluun
- Erityistä tukea tarvitsevien lasten neuvotteluja järjestetään myös erilaisten hoito- ja viranomaistahojen kanssa tässä nivelvaiheessa oikean koulumuodon löytämiseksi

Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan siirtymistä toiselle asteelle tuetaan huoltajan, erityisopettajan/opintojen ohjaajan, oppilashuollon, ammatinvalintapsykologin, toisen asteen oppilaitosten ohjauksesta vastaavien opinto-ohjaajien, kuraattorien sekä opettajien välisellä yhteistyöllä.

Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tulisi saada tietoa jatko-opintovaihtoehtoista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta he voisivat suunnata esimerkiksi valinnaisaineopintojaan jatko-opintotoiveittensa (mahdollisuuksiensa) suuntaan.

Peruskoulussa oppilaat saavat opintojen ohjausta, tutustuvat työelämään työpaikkakäynneillä ja työharjoittelujaksoilla (TET). Erityistä tukea tarvitseville oppilaille voidaan järjestää myös pidennetty –tai lisä-TET.

Vanhempainilloissa jatko-opintopaikkojen opinto-ohjaajat ja tutorit esittäytyvät ja kertovat koulutuksesta. Toisen asteen oppilaitokset järjestävät Avoimet Ovet -tilaisuuksia, koulutusmessuja ja kouluvierailuja. Lisäksi oppilaille on mahdollisuus osallistua ns. ammatti-TET:iin, jossa mahdolliseen jatko-opiskelupaikkaan voidaan tutustua useamman koulupäivän ajan.

Ammatinvalintapsykologi testaa tarvittaessa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat ja ohjaa näin omalta osaltaan oppilasta huoltajineen sopivan koulutuspaikan löytämisessä. Oppilas hakee yhteisvalinnassa toisen asteen koulutukseen. Yhteishalulomaketta voidaan täydentää ns. joustavalla haun -lomakkeella. Muutamiin erityisoppilaitoksiin haetaan suoralla haulla. Monessa toisen asteen oppilaitoksessa on valmentava linja (valko I ja II) sellaisille oppilaille, joille oman linjan löytäminen tuottaa vaikeuksia.

Jos peruskoulussa oppilaalle on tehty HOJKS tai oppimissuunnitelma, niin jatko-opintoihin siirryttäessä on hyvä tehdä siirtymävaiheen suunnitelma. Ko. suunnitelma voidaan laatia kaikille oppilaille, joiden jatko-opintojen kannalta on tarpeellista siirtää tietoa perusopetuksesta toiselle asteelle. Suunnitelmassa painotetaan niitä tietoja ja taitoja, jotka olisi hyvä ottaa huomioon oppilaan menestymisen tukemisessa hänelle uudessa ympäristössä.

Siirtymävaiheeseen ollaan rakentamassa koko Päijät-Hämeeseen yhtenäistä toimintasuunnitelmaa. Tätä varten on Futuuri-projektin puitteissa perustettu työryhmä, joka laatii suunnitelman syyslukukauden –04 aikana ja tiedottaa siitä kaikissa kunnissa kevätlukukauden –05 kuluessa.

Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat voivat hakeutua myös erityisammattioppilaitoksiin, esim. Perttulan erityisammattioppilaitokseen tai Pääjärven kuntayhtymän Elämän kouluun tai Kaarisiltaan.

7.3.1 KOULUTUSKESKUS SALPAUS

Koulutuskeskus Salpaus järjestää ammatillista ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille sekä tekee tiivistä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. Koulutuskeskus Salpaukseen kuuluvat lähes kaikki Päijät-Hämeen alueen ammatilliset oppilaitokset sekä yksi lukio. Salpauksen eri oppilaitoksissa opiskelijoita on yhteensä yli 7000.

7.3.2 OPISKELIJAN OPPIMISEN TUKEMINEN

7.3.1.1 OPISKELIJAHUOLTO

Oppilashuolto on opiskelijan tukena hyvinvointia lisäämässä

Opiskelijahuolto on opiskelijan

- hyvän oppimisen
- hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden
- sekä sosiaalisen hyvinvoinnin
- edistämistä ja ylläpitämistä.

Opiskelijahuolto on myös oppimisvaikeuksia, terveydellisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa, joka edellyttää moniammatillista yhteistyötä.

Salpauksessa opiskelijoiden käytettävissä on

- terveydenhoitajan
- koululääkärin
- kuraattorin ja
- psykologin palvelut.

Tarvittaessa opiskelija ohjataan muiden asiantuntijapalveluiden piiriin.

Jokaisessa Salpauksen yhdeksässä oppilaitoksessa toimii opiskelijahuoltoryhmä.

Opinto-ohjaaja

Opinto-ohjaaja tukee ja ohjaa opiskelijaa opiskelun suunnittelussa, opiskelutaitojen kehittämisessä, ammatillisessa suuntautumisessa sekä opintojen jälkeisessä jatko-opiskeluun tai työelämään sijoittumisessa. Opinto-ohjaajaan voit ottaa yhteyttä jo opiskelupaikkaa ja – alaa miettiessäsi.

Kuraattori

Kuraattori työskentelee opiskelijan opiskelun tukemiseksi. Hän toimii yhteistyössä opiskelijan ja hänen perheensä sekä opettajien ja eri yhteistyötahojen kanssa.

Kuraattori opastaa opiskeluajan toimeentuloon ja opintojen rahoitukseen (esim. opintotuki ja koulumatkatuki) liittyvissä asioissa sekä avustaa opiskeluaikaisen asumisen järjestämisessä. Näissä asioissa voit ottaa kuraattoriin yhteyttä jo oppilaitokseen hakiessasi.

Terveysdenhuolto

Opiskelijaterveydenhuolto on opiskelupaikkakunnan terveystieteiden keskuksen ylläpitämää ja opiskelijalle pääsääntöisesti maksutonta palvelua. Jokaisella oppilaitoksella on oma terveydenhoitaja. Terveysdenhoitaja ohjaa opiskelijoita terveydenhuollollisissa kysymyksissä, antaa apua sairaustapauksissa ja tapaturmissa sekä tarvittaessa ohjaa jatkohoitoon. Terveysdenhoitaja tekee terveystarkastuksen uusille opiskelijoille ensimmäisen opiskeluvuoden aikana.

Psykologi

Koulutuskeskus Salpauksessa on opiskelijoita varten oma psykologi. Psykologi tarjoaa tukea tilanteissa, joissa opiskelijan hyvinvointi ja opiskeluun keskittyminen vaarantuu. Opiskelija voi hakeutua psykologin vastaanotolle kuraattorin, terveydenhoitajan, opinto-ohjaajan tai opettajan kautta.

Pulssi työpajakoulu

Kestävän Kulutuksen Keskus Patinan yhteydessä toimiva Pulssi työpajakoulu tarjoaa mahdollisuuden Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoille, joiden opinnot eivät etene oppilaitoksen ryhmän opetussuunnitelman mukaisesti, jatkaa opintoja ja suorittaa ammatillinen tutkinto loppuun.

Pulssi työpajakouluun hakeudutaan oman oppilaitoksen opinto-ohjaajan, kuraattorin tai ryhmäohjaajan kautta.

Pulssi työpajakoulussa voi opiskella yhdestä jaksosta (8 vko) yhteen lukuvuoteen. Ohjaus muodostuu yksilöllisen ohjauksen polusta ja koulutautumissuunnitelmasta. Ohjausta toteutetaan opetuksen yksilöllistämisen keinoin, työssäoppimalla ja yhteistyössä asiantuntijaverkostojen kanssa. Patinan eri toimipisteet ja yritykset toimivat työssäoppimispaikkoina.

Oppimisstudio Vipusenkadulla ja Ståhlberginkadulla

Oppimisstudioon voi hakeutua, jos opiskelija tarvitsee esim. luki- tai tukiopetusta tai muuta yksilöllistä ohjausta tai apua opiskelun sujumiseksi.

Textari-Helppi

Textari-Helpistä nuoret voivat tekstiviestillä kysyä neuvoa ja apua. Viestin lähettäjän henkilöllisyys pysyy salassa. Myös vastaus tulee tekstiviestinä.

Textari-Helpin numero 044 744 7044 päivystää arkipäivisin klo 16.00 – 20.00 (ei aattopäivinä).

Viestit maksavat lähettäjälle tekstiviestin hinnan. Tämä palvelu on suunnattu Koulutuskeskus Salpauksen ja Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Toimintaa ylläpitää Lahden seurakuntayhtymä.

Oppilaitostyö on yksi Lahden seurakuntayhtymän monista eri työmuodoista ja sen erityistehtävänä on vastata siitä, että seurakunta ja sen sanoma on läsnä opiskelijoiden keskuudessa. Lisätietoa oppilaitostyöstä osoitteessa www.jeesinet.net.

7.3.2.2 ERITYISOPETUS

Ammatillisen erityisopetuksen lähtökohdat ja muut toteuttamisen periaatteet määritellään laissa ammatillisesta koulutuksesta 630/1998, 20 §, sekä asetuksessa 811/1998, 8 §.

Koulutuskeskus Salpauksen tavoite erityisopetuksessa on koko ikäluokan ammatillinen koulutus ja työelämään valmennus sekä koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisy. Jokaisella opiskelijalla tulee olla erilaisista oppimisedellytyksistä riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ammatilliseen koulutukseen tai ammatillisen koulutuksen yhteydessä annettavaan valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen. Erityisopetusta voidaan antaa vammaisuuden, sairauden, kehityksestä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi.

Erityisopetus toteutetaan perusopetuksen ryhmiin integroituna, erityisryhmissä yksilöllisenä opetuksena tai samanaikaisopetuksen keinoin. Mikäli opiskelija ei saavuta opsin tavoitteita, tulee opetusjärjestelyjä muuttaa opetussisällön, opetusympäristön tai oppimis-/opetusmenetelmän osalta. Erityisopetuksen tavoitteena on turvata yksilöllisiin edellytyksiin perustuva oppiminen niin, että opiskelija saavuttaa mahdollisimman hyvät valmiudet itsenäiseen elämään, koulutukseen ja työhön.

Toteutettaessa erityisopetusta integroiduissa ryhmissä oppilaitos huolehtii riittävästä opetuksen tukitoimista. Erityisopetusta voidaan järjestää myös työpajoissa.

Erityisopetusta tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Erityisopetuksen opintolinjoille voi hakeutua opiskelemaan, mikäli on suorittanut peruskoulun/perusopetuksen oppimäärän yksilöllistetyn opetussuunnitelman mukaan. Salpauksessa erityisopetuksen opintolinjoja toteutetaan Lahden ammatti-instituutissa, Lahden käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksessa ja Orimattila-instituutissa.

7.3.2.3 AMMATILLISIIN PERUSOPINTOIHIN VALMENTAVA OPETUS JA OHJAUS

Valmentava koulutus tarjoaa mahdollisuuden tutustua eri koulutusvaihtoehtoihin, ammatteihin ja työelämään. Hyvä vaihtoehto, mikäli on vailla ammatillista peruskoulutusta, ilman opiskelupaikkaa, aiemmat opinnot ovat keskeytyneet tai tarvitsee ohjausta oman ammattialan valintaan. Tulevaisuuden suunnitteluun saa apua henkilökohtaiselta ohjaajalta. Valmentava koulutus kestää yhden lukuvuoden ja sitä järjestetään Heinola-instituutissa, Lahden ammatti-instituutissa, Orimattila-instituutissa ja Päijänne-instituutissa.

7.3.2.4 MAAHANMUUTTAJIEN OPISKELU

Maahanmuuttajat, joille ei ole päättötodistusta suomalaisesta peruskoulusta tai lukiosta, hakeutuvat koulutukseen joustavalla valinnalla. Yleensä oppilaitokset pyytävät hakijat haastatteluun tai Koulutuskeskus Salpauksen yhteiseen kielikokeeseen. Tällöin varmistetaan, että hakijalla on opiskelussa tarvittava kielitaito.

Opiskelijoiden henkilökohtaisen opetussuunnitelman laadinnan yhteydessä oppilaitoksissa määritellään mahdollinen lisäopetuksen tarve esim. kielissä. Opiskeluaikaa voidaan pidentää ja tavoitteita mukauttaa opiskelijan tarpeiden mukaan.

VALKO –koulutusohjelma (40 ov) on tarkoitettu sellaisille nuorille maahanmuuttajille, joilla on vähintään auttava suomen kielen luku- ja kirjoitustaito. Tavoitteena on antaa opiskelijalle kielelliset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten sekä ohjata koulutus- ja ammattialan valintaan liittyvissä asioissa. Tavoitteena on myös, että koulutuksen jälkeen opiskelija pystyy seuraamaan opetusta ja suoriutumaan tutkintoon johtavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta.

7.4 SIIRTYMINEN LUKIOON

Opiskelun erityinen tuki

Erityisen tuen tarkoituksena on auttaa ja tukea opiskelijaa siten, että hänellä on tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa lukio-opintonsa. Erityistä tukea tarvitsevat sellaiset opiskelijat, jotka ovat tilapäisesti jääneet jälkeen opinnoissaan tai joiden opiskelun edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Lisäksi erityisen tuen piiriin kuuluvat opiskelijat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea. Opiskelijalla voi olla erityisen tuen tarve myös mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen tai elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opiskelu voidaan lukiolain 13 §:n mukaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Jos opiskelija vapautetaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy. Lukiolain 13 §:ssä tarkoitetut oppimistilanteet ja kokeet tulee järjestää siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Opiskelijalle voidaan laatia suunnitelma, johon kirjataan, miten yksilölliset toimenpiteet voidaan toteuttaa.

Erityistä tukea tarvitsevat ne opiskelijat, a) jotka ovat tilapäisesti jääneet jälkeen opinnoissaan, b) joiden opiskelun edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi c) jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea ja d) joilla on mielenterveyteen, sosiaaliseen sopeutumattomuuteen tai elämäntilanteeseen liittyviä ongelmia.

Kun opiskelijan oppimisvaikeudet tunnistetaan, tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen tulee aloittaa välittömästi. Silloin otetaan huomioon, mitä tietoja on perusopetuksen aikana saatu opiskelijan suoriutumisesta opinnoissaan ja tuen tarpeesta. Opiskelun suunnittelun pohjana käytetään HOJKSia ja oppimissuunnitelmaa.

Lahden kaupungin lukioissa erityistä tukea varten ei ole yhteistä toimintamallia eikä erityisresursseja. Luku- ja kirjoitushäiriöstä voi saada todistuksen Ylioppilastutkintolautakuntaa varten kaksi kertaa vuodessa järjestettävän testauslaisuuden perusteella. Kurssisuoritusten arvioinnissa vamma tai esim. lukihäiriö voidaan ottaa huomioon opetussuunnitelmassa määrättävällä tavalla. Myös erityisistä opetusjärjestelyistä ja tukitoimista päättää kukin koulu itsenäisesti. Lisäksi YTL antaa ohjeita ylioppilastutkinnon osalta.

Lukion opiskelijahuolto Lahdessa

Lukioon siirryttäessä nuorelle voidaan laatia siirtymäsuunnitelma (liitteenä), jonka huoltaja toimittaa koulun alkaessa lukion rehtorille.

Lukiolain muuttamista koskevan laissa (478/2003, 29§) määritellään uusi termi: "opiskelijahuollolla tarkoitetaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa." 29§:ssä todetaan mm., että "--erityistä tukea tarvitsevilla opiskelijalla on oikeus saada opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin opetuspalveluihin ja opiskelijahuollon palveluihin--".

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava, että opiskelijalle annetaan tieto hänen käytettävissään olevista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja hänet ohjataan hakeutumaan niihin. 11§ velvoittaa kunnan laatimaan opetussuunnitelman opiskelijahuoltoa koskevat osat yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Koulutuksen järjestäjän tulee määrätä myös kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskelijahuollon järjestämistavasta.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa 2003 korostetaan johdonmukaisesti opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämistä ja oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Oppilaitoksen edellytetään ohjaavan ja tukevan opiskelijaa niin fyysisissä, psyykkisissä kuin sosiaalisissa vaikeuksissa, liittyivätpä nämä opiskeluun, kehitykseen tai elämäntilanteeseen.

Tukea tarvitseva opiskelija neuvotaan ohjattavan hakeutumaan tarvitsemiinsa palveluihin, mutta jokaisen henkilöstöön kuuluvan tulisi kuitenkin osata tunnistaa nämä ongelmat jo varhaisessa vaiheessa.

Opetushallituksen ohjeiden mukaan koulutuksen järjestäjä määrittelee, mitkä opiskelijahuollon suunnitelmaa koskevat ratkaisut vaativat kuntatason päätöstä ja mitkä ratkaisut tehdään oppilaitoksen tasolla. Keskeisiksi kehittämisalueiksi nostetaan 1) ennalta ehkäisevien toimintaperiaatteiden ja -mallien kehittäminen 2) opiskelijoiden osallistumista tukevien toimintamallien kehittäminen sekä 3) psykososiaaliseen tukeen liittyvien resurssien, erityisesti koulukuraattori- ja psykologipalvelujen kehittäminen. Opetussuunnitelmassa tulee määritellä kodin ja oppilaitoksen yhteistyön lisäksi mm. opiskelijalle tarjottava tuki eri tilanteissa, eri hallintokuntien yhteistyö ja paikalliset tukiverkostot opiskelijan tarvitsemien palvelujen turvaamiseksi ja opiskelijan ohjaamiseksi tarvittaviin palveluihin sekä suunnitelma opiskelijayhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi.

7.4 PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖTODISTUKSEN TÄYDENTÄMINEN JA PARANTAMINEN.

Peruskoulun päättötodistusta voi täydentää tai parantaa Lahden kansanopistossa tai Kärpäsen koulun kymppiluokalla tai suorittamalla erityisen tutkinnon jossain perusopetuksen koulussa.

LAHDEN KAUPUNGIN ERITYISOPETUKSEEN JA OPPILASHUOLTOON
LIITTYVÄT LOMAKKEET

Lähde:

<http://www.edu.lahti.fi/~kopake/opphuolt.htm> tai
: www.lomakkeet.edu.lahti.fi

WEB LYHENNE	ASIAKIRJAN NIMI
asiapape.doc	Lomake asiapapereiden pyytämiseksi
huolthak.xls	Huoltajan hakemus oppilaan ottamisesta/siirtämisestä erityisopetukseen/yleisopetukseen
tukitoim.doc	Suositus (ent. suunnitelma) tukitoimien järjestämisestä
kannanot.xls	Opettajan ja rehtorin kannanotto yleis- / erityisopetukseen siirtoa varten
hojks04.xls tai hojks04.doc	HOJKS
oppsu04.doc	Oppimissuunnitelma
siirtsuu.doc	Siirtymävaiheen suunnitelma
kktilann.doc	Lapsen koulunkäynnin tilanne ja tukitoimet/lähete koulupsykologin tutkimuksiin

ARVIOINTI

suhteessa yleisesti asetettuihin periaatteisiin ja kriteereihin

ARVIOINTI

suhteessa yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin

**YLEISOPETUKSEN
OPPIMÄÄRÄ****YKSILÖLLINEN OPPIMÄÄRÄ**

- yhdessä tai useammassa oppiaineessa (PL 11 §)

**HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ
KOSKEVA SUUNNITELMA (PL 17 § 2 mom.) H O J K S**

- laaditaan yhteistyössä; opettajat, huoltaja, asiantuntijat
- opetusjärjestelyt; integraatio kokonaan tai osittain,
- opetuksen tavoitteet ja sisällöt, tukitoimet, seuranta ja arviointi

**ERITYISOPETUKSEEN
OTTAMINEN TAI SIIRTÄMINEN**

- hallinnollinen siirtopäätös (PL 17 § 2 mom, PA 15 §), huoltajaa kuultava (PA 15 §)
- psykologinen tai lääketieteellinen tutkimus taikka sosiaalinen selvitys (PA 15 §)
- opettajien, sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden lausunnot
- mahdollista tehdä uusi päätös, jolla siirretään yleisopetukseen ja opiskelemaan yleisen oppimäärän mukaisesti
- yhteistyö kaikkien lasta opettavien ja kuntouttavien tahojen kanssa

OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS (PL 17 § 1 mom)

- voidaan laatia lapsen esiopetuksen suunnitelma ja vuosiluokilla oppimissuunnitelma
- yhteistyö huoltajan, opettajien ja asiantuntijoiden kanssa
- opetukseen osallistumisen edellyttämät tukipalvelut (PL 31 ja 31a § §)

TUKIOPETUS (PL 16 §)

- tilapäinen opinnoissa jälkeen jääminen
- opetus ikäkauden ja edellytysten mukaisesti sekä tervettä kasvua ja terveyttä edistäen
- yhteistyö kodin kanssa (PL 3 §) ja oppilaanohjaus (PL 11 §)

ERITYISOPETUKSEN SANASTOA

ALUEELLINEN PIENLUOKKA

Yleisopetuksen koulussa toimiva luokka, jossa opiskelee eri syistä erityisopetukseen siirrettyjä lapsia. 1.-2. -luokkalaisilla tavoite on siirtyä yleisopetukseen ja 7.-9. -luokkalaisilla päättötodistuksen saaminen.

EDY-LUOKKA (DYS)

Oppilaalla on vaikeita kielellisiä häiriöitä, joka vaikeuttaa hänen koulunkäyntiänsä. Oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Oppilasmäärä 8.

EKU-LUOKKA

Oppilaalla kuurous tai heikko kuulo vaikeuttaa opiskelua. Oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti yleisopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Oppilasmäärä 8 oppilasta.

EMO –LUOKKA

Oppilailla on emotionaalisia ja sosiaalisia vaikeuksia (katso 38 §).

EMU-LUOKKA

Oppilaat eivät suoriudu yleisopetuksen oppimäärästä ja he tarvitsevat yksilölliset oppimäärät.

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVA LAPSI

Lapsi, joka tarvitsee tukitoimia oppimisessaan (esim. erityisopetusta, avustajapalveluita).

ESY-LUOKKA

Sopeutumattomien erityisopetus on tarkoitettu oppilaille, joilla on sosiaalisen vuorovaikutuksen ja tunne-elämän vaikeuksia. Oppilaat opiskelevat yleisen opetussuunnitelman mukaan.

EVY-LUOKKA

Oppilailla on niin suuria erityisvaikeuksia, että ne vaikeuttavat yleisopetuksen luokassa opiskelun. Oppilaat opiskelevat yleisen opetussuunnitelman mukaan. Oppilasmäärä enintään 8 oppilasta.

HARJAANTUMISOPETUS (EHA 1 JA EHA 2)

Harjaantumisopetuksessa oppilaat kuuluvat pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin. Oppilaat jakautuvat kehitysvammaisuuden asteen ja siihen liittyvien toimintavajavuuksien mukaan EHA 1- ja EHA 2 -luokille. Oppilasmäärä saa EHA 1 -luokassa olla enintään kahdeksan ja EHA 2 -luokassa enintään kuusi. HOJKS:ssa otetaan huomioon oppilaan kokonais kuntoutuksen tarpeet, tavoitteet ja menetelmät. Lievemmin kehitysvammaisille oppilaille opetus järjestetään oppiaineittain tai oppiainekokonaisuuksina. Vaikeimmin kehitysvammaisten opetus järjestetään toiminta-alueittain.

HOJKS

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Laaditaan kaikille erityisopetukseen siirretyille lapsille (katso 39 §).

INKLUUSIO

Inklusio viittaa siihen, että erityistä tukea tarvitsevia oppilas sijoitetaan yleisopetuksen ryhmään. Sen mukaan jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus käydä lähikouluun; yksi koulu kaikille –periaatteella.

INTEGRAATIO

Integraatio tarkoittaa sitä, että erityistä tukea tarvitsevia oppilaita opetetaan mahdollisimman pitkälle yleisopetuksen yhteydessä. Tavoitteena on täysivaltainen toimiminen yhteiskunnassa koulun jälkeen.

KORJAAVA OPETUS

Kaikuharjun koulussa käyttöön otettu termi, jolla tarkoitetaan oppimisvalmiuksien korjaamiseen tähtäävää, mm. Bright Start ja IE - ohjelmien avulla tapahtuvaa kuntoutusta (katso 39 §).

LATU-HANKE

Opetushallituksen hanke vuosille 2002-2005. Lyhenne sanoista laatua opetukseen, tukea oppimiseen.

LUOKKAMUOTOINEN ERITYISOPETUS

Annetaan erityiskouluissa tai erityisluokilla. Toteuttajana erityisluokanopettaja.

OMAUURA -LUOKKA

Oppilaille on vaikeuksia motivoitua tavanomaiseen koulutyöskentelyyn (katso 38 §).

OPPILASHUOLTO

Oppilashuoltoon kuuluu koulukuljetus, kouluruokailu, kouluterveydenhoito sekä koulun sosiaalityö ja psykologinen toiminta. Tavoitteena on auttaa oppilasta hänen koulunkäynnissään sekä tukea huoltajia ja vanhempia kasvatustehtävässä.

OPPILASHUOLTORYHMÄ

Käytännössä oppilashuoltoa toteuttavat koululla oppilashuoltoryhmät. Oppilashuoltoryhmään kuuluu rehtori, kouluterveydenhoitaja, koulupsykologi tai -kuraattori, erityisopettaja, tarvittaessa lastensuojelun sosiaalityöntekijä sekä yläasteella opinto-ohjaaja.

OPPIMISSUUNNITELMA

Voidaan laatia yleisopetuksessa opiskelevan lapsen koulunkäynnin tueksi (katso 31 §).

OPPIMISVAIKEUDET

Pyritään tunnistamaan ja seulomaan mahdollisimman varhain, jo esi- ja alkuopetuksen luokilta alkaen. Erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille tehdään yksilöllinen suunnitelma hänen tarvitsemistaan tukimuodoista. Ensisijainen tukitoimi oppimisvaikeuksissa on oman opettajan antama tukiovetus. Jos tukiovetus ei riitä, voi oppilas saada osa-aikaista erityisopetusta oman koulunsa erityisopettajalta. Oppilaalle, joka tarvitsee erityistä tukea opinnoissaan, laaditaan tarvittaessa oppimissuunnitelma opettajan, huoltajien ja asiantuntijoiden yhteistyönä.

Jos oppimisvaikeudet ovat laaja-alaisia, voidaan oppilaalle tehdä oppiainekohtainen yksilöllinen oppimäärä tai hänet voidaan ottaa/siirtää luokkamuotoiseen erityisopetukseen eli pienluokkaan. Tällöin oppilaalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Oppilaiden tuen tarpeeseen vastaavat myös koulunkäyntiavustajat.

OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS

Osa-aikaista eli laaja-alaista erityisopetusta annetaan yleisopetuksen yhteydessä oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia ja joka tarvitsee erityistä tukea oppimisvalmiuksiensa parantamiseen. Opetusta annetaan muun opetuksen yhteydessä samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöllisesti. Jos oppilaalle on tehty oppimissuunnitelma toimitaan sen mukaisesti. Opetuksen lähtökohtana ovat yksilölliset tarpeet ja tavoitteena auttaa lasta selviytymään perusopetusryhmässään.

PERUSOPETUKSEN TUKIPROJEKTI

Lahden seudun kuntien yhteistyöprojekti, joka liittyy aluekeskusohjelmaan. Tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy ja seutuyhteistyön lisääminen.

PIENLUOKKA

Pienluokissa on enintään 10 oppilasta. Pienluokan opettajana toimii erityisluokanopettaja. Kaikilla pienluokilla opetuksen pohjana on yksilöllisesti laadittu HOJKS.

RESURSSIKESKUS

Erityisopetuksen koulu (tietopankki), josta muut koulut voivat saada apua ja tukea erityisopetukseen liittyvissä ongelmissa. Lisäksi osa näistä kouluista voi toimia tutkimus- ja kuntoutusyksikkönä tarjoamalla mm. korjaavaa opetusta.

SAMANAIKAISOPETUS

Erityisopettaja työskentelee luokassa yhdessä luokan- tai aineenopettajan kanssa.

TUKIOPETUS

Opettaja antaa tukiovetusta tarpeen mukaan oppilaalle, jolla on oppimisvaikeuksia tai joka on tilapäisesti jäänyt opinnoissaan.

YKSILÖLLINEN OPPIMÄÄRÄ

Yksilöllisellä oppimäärällä tarkoitetaan erityisopetukseen erikseen hyväksytyjä oppimääriä, joissa poiketaan perusopetuksen yleisopetuksen oppimäärästä. Yksilöllisellä oppimäärällä opetuksen tavoitteet ja sisällöt "mukautetaan" oppilaan yksilöllisten oppimisedellytysten mukaisiksi. Mukauttaminen voi koskea perusopetuksen koko oppimäärää tai vain yksittäistä oppiainetta. Oppimäärän "mukauttamista" tulee harkita erityisesti ennen kuin oppilas vapautetaan oppimäärän suorittamisesta ja vapauttamisen perusteena tulee olla erityisen painavat syyt. Yksilöllisiä oppimääriä käytetään silloin, kun oppilas vammautumisen, sairauden, kehityksen viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi ei suoriudu perusopetuksen yleisopetukselle asetetuista tavoitteista ja sisällöistä. Yksilölliseen oppimäärään perustuvaa opetusta voidaan antaa yleisopetuksen ja / tai erityisopetuksen ryhmässä.

Oppilaan arviointi perustuu hyväksytyyn opetussuunnitelmaan sen mukaan, opiskeleeko oppilas perusopetuksen yleisen oppimäärän tai yksilöllisen oppimäärän mukaisesti. Oppimäärän yksilöllistämistä tehdään merkintä todistukseen, ja arviointi perustuu yksilöllistämisen yhteydessä laadittuihin oppimistavoitteisiin.

OPPILASHUOLTOLAIT

Oppilashuollosta säädetään perusopetuslaissa, lastensuojelulaissa ja kansanterveyslaissa.

Perusopetuslaissa (2003, 31 a) säädetään oppilashuollosta seuraavasti:

Oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa (683/1983) tarkoitettu kasvatuksen tukeminen.

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaalle, jonka käyttäytyminen on aiheuttanut jäljempänä 36 §:n 1 momentissa tarkoitettun kurinpitorangaistuksen tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi 36 §:n 2 momentin nojalla, järjestetään tarvittava oppilashuolto.

Kouluterveydenhuollosta ja muusta oppilashuollosta vastaavat sekä opetuksen järjestämisestä vastaavat toimielimen jäsenet, lain 37 §:ssä tarkoitettu henkilöstö ja opetusharjoittelua suorittavat saavat 40 §:n perusteella salassapitosäännösten estämättä antaa toisilleen ja koulutuksesta vastaaville viranomaisille opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot.

Lastensuojelulain (683/1983) 7 §:n mukaan kunnan tulee järjestää oppilaille riittävää tukea ja ohjausta sekä tarpeellisia toimia koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämiseksi. Näitä tehtäviä varten kunnassa voi olla koulupsykologin ja koulukuraattorin virkoja.

Lastensuojelulain kahdeksannessa luvussa, pykälässä 40 säädetään ilmoitusvelvollisuudesta. Jos sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutoimen, poliisitoimen tai seurakunnan palveluksessa taikka luottamustoimessa oleva henkilö on virkaa tai tointa hoitaessaan saanut tietää ilmeisestä perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun tarpeesta, hänen on ilmoitettava asiasta viipymättä sosiaalilautakunnalle. Myös muu kuin 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi tehdä tällaisen ilmoituksen.

Lastensuojeluasetuksessa (546/1990) määritellään, että koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee osallistua alansa asiantuntijoina kouluyhteisön toiminnan sekä opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen, toimia yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiensa, kouluyhteisön sekä koulutoimen sekä eri asiantuntijatahojen ja viranomaisten kanssa. Koulupsykologien ja koulukuraattorien toiminnan tulee tapahtua pääosin koulussa ja työ on järjestettävä paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla oppilasmäärään ja saatavilla oleviin palveluihin sovellettuna.

Kansanterveyslain (66/1972) 14 §:ssä todetaan kunnan tehtäväksi ylläpitää kouluterveydenhuoltoa, johon luetaan mm. kunnassa sijaitsevien perusopetusta ja lukiokoulutusta antavien koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen valvonta, niiden oppilaiden ja opiskelijoiden terveydenhuolto sekä terveydentilan toteamista varten tarpeellinen erikoistutkimus, josta säädetään tarkemmin kansanterveysasetuksessa.

Kansanterveysasetuksen (802/1992) 2 §:ssä määritellään kunnan oppilaan terveydentilan toteamista varten järjestettävät tarpeelliset erikoistutkimukset: asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä laboratorio-, röntgen- ja muut vastaavat tutkimukset, psykiatrin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi ja psykologin tekemä tutkimus.

VASTUUNPORTAAT

Vastuunportaat on malli, jonka tarkoitus on muistuttaa meitä tapahtumien tuoksinassa ja kiireen keskellä siitä, minkä me tiedämme ennestään: kaavamaiset ja autoritäärisesti määrätyn rangaistukset eivät usein auta hillitsemään kiellettyä käyttäytymistä. Joissakin tapauksissa ne saattavat jopa lisätä sitä. Näin käy helposti, jos oppilas kokee hänelle määrätyn rangaistuksen epäoikeudenmukaisena ja reagoi siihen uhmakkaasti. Onnistuneella rikkomuksen selvittelyllä sen sijaan voi olla jopa pitkäaikainenkin myönteinen vaikutus oppilaan käyttäytymiseen, edellyttäen että oppilas kokee sen oikeudenmukaiseksi ja että se tapahtuu yhteisymmärryksessä hänen ja hänelle merkityksellisten ihmisten kanssa.

1. JOHDANTO

Lue ensin pieni johdanto niin saat taustatietoa vastuunportaista.

2. VASTUUNPORTAAT

Tutustu vastuun portaisiin klikkaamalla kunkin portaan kuvaa. Aloita myöntämisestä ja etene vastuuntuntoon.

3. ESIMERKKITAPPAUS

Tässä vastuunportaita kuvaavassa esimerkikertomuksessa on tekstin oikeaan marginaaliin merkitty havainnollisesti vastuun portaiden vaiheet.

4. KESKUSTELUPALSTA

Voit osallistua aiheesta käytävään keskusteluun aiheesta käytävään keskusteluun opetushallituksen vastuunportaita käsittelevällä keskustelupalstalla.

WWW -sivut (www.edu.fi/koulu/vastuunportaat/) esittävät pähkinänkuoressa sen ajattelumallin ja toimintatavan, jota on laajemmin käsitelty syksyllä 2000 Opetushallituksen julkaisemana ilmestyvässä kirjassa Vääryydestä vastuuseen, Miten ohjata lapset ja nuoret ottamaan vastuu teoistaan? (Tapani Ahola ja Harri Hirvihuhta).

PÄIJÄT-HÄMEEN PEDAGOGINEN TUKIVERKOSTO 011004
(PERTTU-VERKOSTO)

Lahden alueen aluekeskusohjelman alaisuudessa toimivaan Perusopetuksen tuki-projektiin liittyvänä kokeilutoimintana on käynnistetty pedagoginen tukiverkosto, jonka työnimenä on PERTTU. Verkoston toiminta jatkuu projektin päätyttyä talkotoimintana. Alueen opettajat voivat olla tarvittaessa yhteydessä alla mainittuihin erityisopetuksen asiantuntijoihin ja sopia puhelinkonsultaatiosta tai tapaamisesta. Konsultaatio on luonteeltaan pedagogista, ei oppilashuollollista tai työnohjauksellista. Jos puhutaan yksittäisen lapsen asioista, on luonnollisesti yhteydenotosta hyvä sopia lapsen vanhempien kanssa etukäteen. Oheisa yhteystiedot yhdyshenkilöille, jotka sitten koulun sisällä ohjaavat asian oikealle henkilölle.

- KAIKUHARJUN KOULU, Lahti , puh. 8144341 tai 814 4339
Rehtori Ari Kanniainen
Erityisopettaja Tiina Liinamaa

 - kielelliset oppimisvaikeudet
 - korjaava opetus
 - ohjaava opetus

- HARJUKADUN KOULU, Lahti, vuosiluokat 1.-6. puh. 8144326 ja 8144327 tai 050-5597973
Rehtori Jari Tynnenen, jari.tynnenen@lahti.fi

 - opetuksen yksilöllistäminen ja HOJKS

Erityisluokanopettaja Riitta Hauvala, riitta.hauvala@edu.lahti.fi
Erityisluokanopettaja Iiris Virolainen, iiris.virolainen@edu.lahti.fi

- PUISTOLAN KOULU, Lahti, puh. 8737 216
Erityisopettaja Eija Nummi, puh. 8737216

 - autistiset piirteet

Erityisopettaja Kati Kariste, puh. 8737217

 - liikuntarajoitteiset
 - ei kielelliset vaikeudet (esim. hahmottaminen)

- KANERVIKON KOULU/SAIRAALAKOULU, puh. 8192300
Rehtori Lauri Säämänen, lauri.saamanen@lahti.fi , puh. 050-5597965

 - luokassa kontaktitilanteista vetäytyvät oppilaat
 - lasten ja nuorten psyykkiset ongelmat ja niihin liittyvät käytöshäiriöt

- KALLION KOULU, Lahti, vuosiluokat 1-6
Rehtori Tapani Liimatainen

 - käytöshäiriöt

- LOUNAAANPUISTON KOULU, Lahti, puh. 8144121
 Rehtori Marianne Heikkilä, marianne.heikkila@lahti.fi , puh. 050-3836511
 - kehitysvammaisuus ja HOJKS
 - Prep- lukemisvalmiuksien harjaannuttamisohjelma
 - Strukturoitu opetus
 - Erityismateriaalit

- KIVIPUISTON KOULU, Lahti, vuosiluokat 7.-9. puh. 8144331
 Rehtori Maritta Turunen, maritta.turunen@lahti.fi , puh. 050-5391687
 - opetuksen yksilöllistäminen yläasteella ja HOJKS
 - nivelvaihe toiselle asteelle
 - käytöshäiriöt
 - Vastuun Portaat- mallin soveltaminen

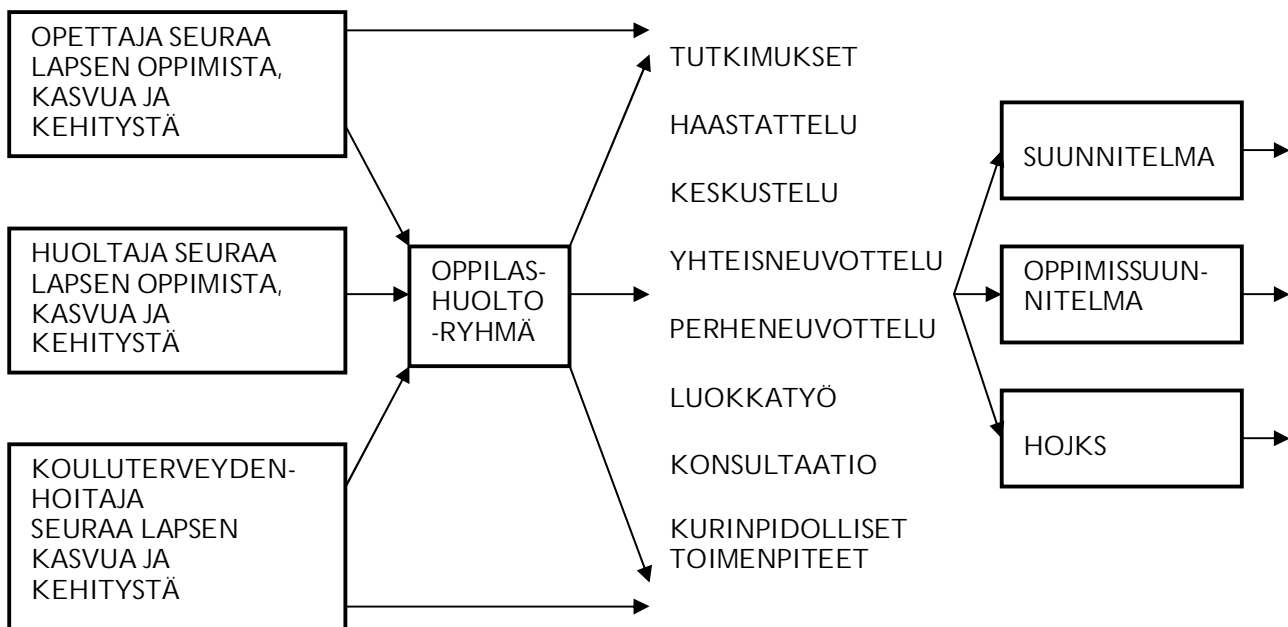
- ERITYISOPETTAJA EIJA LAINE, Hollolan yläaste, vuosiluokat 7.-9.
 puh. 050-4308453 tai 044-7801105
 - nuorten emotionaaliset ja psyykkiset häiriöt
 - nivelvaihe toiselle asteelle

- ERITYISOPETTAJA MARITA KARJALAINEN, Kivimaan koulu, Lahti,
 karjalainenmarita@hotmail.com puh. 03- 8144127
 - näkövammaiset

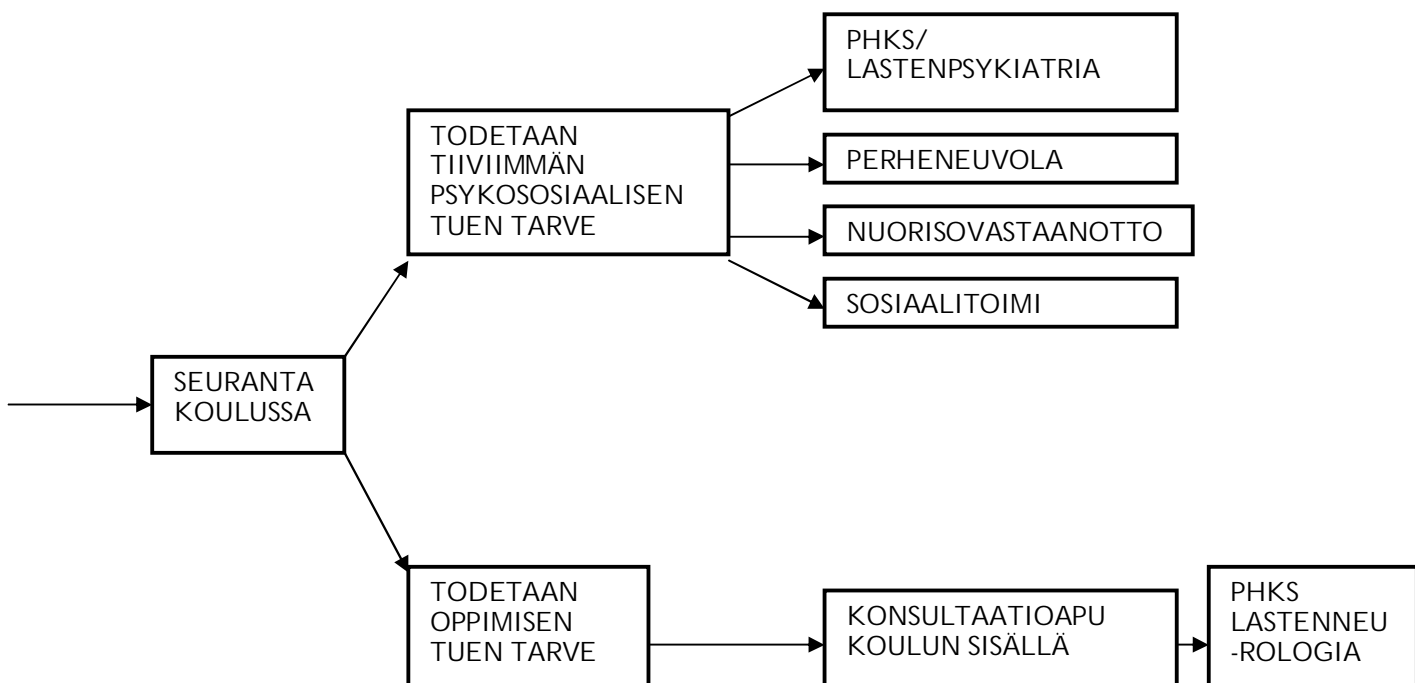
- RINTEEN KOULU, Nastola, puh. 8851318
 Erityisopettajat Saija Eurasto ja Irja Suikkanen
 - REGGIOLainen pedagogiikka
 - Kehitysvammaisuus ja HOJKS

- JOKIVARREN KOULU, Orimattila, puh. 8881362 tai 8881360
 Rehtorit Matti Sirkka, matti.sirkka@edu.orimattila.fi ja Veini Holopainen,
veini.holopainen@edu.orimattila.fi
 - kaikille yhteisen koulun käytänteitä
 - erityisopetuksen ja perusopetuksen yhteistyömuotoja (esim. samanaikaisopetus)
 - erityisoppilaan integroiminen perusopetukseen

OPPILASHUOLLON PROSESSI

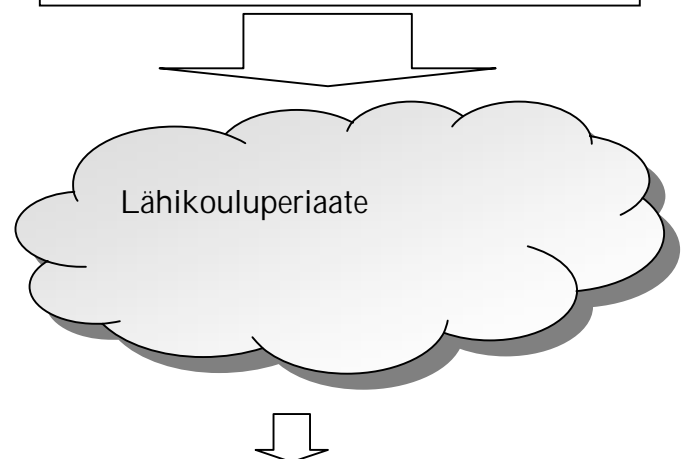
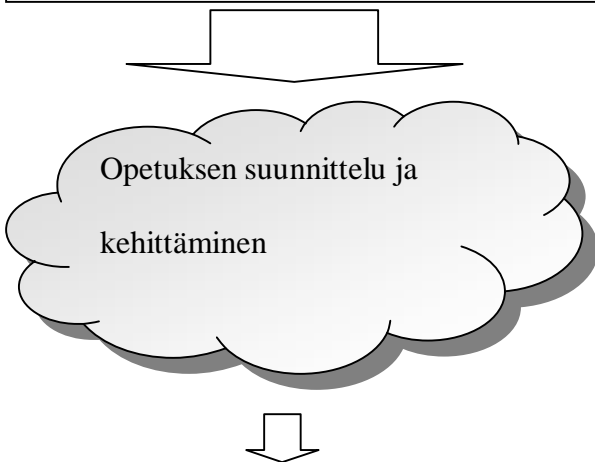
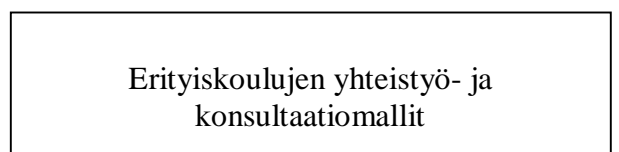
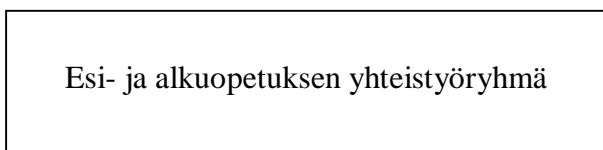
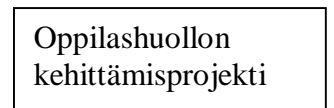
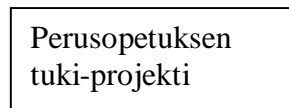
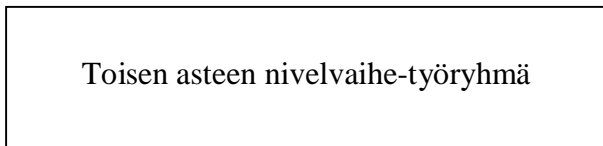
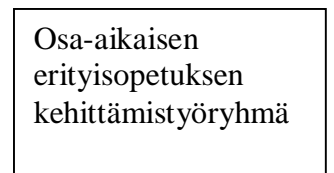
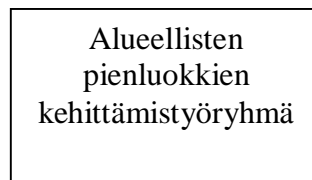
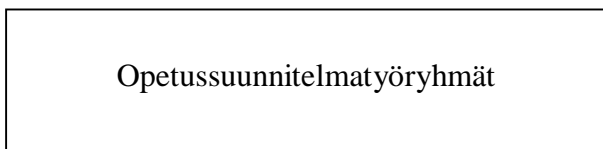
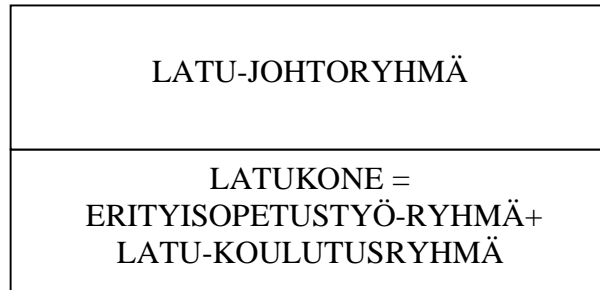
alkuvaihe

jatkuu

LAHDEN LATUORGANISAATIO

Erityisopetus Lahden kaupungissa 2004

koko kaupunki

Osa-aikainen erityisopetus kaikilla kouluilla
- - - suunnitteilla oleva alue

LAHDEN KAUPUNKI

Koulutuspalveluskeskus
Vesijärvenkatu 11 A
PL 141
15141 Lahti
p. 03- 814 11
email: koululaitos@lahti.fi